ΙΩΑΝΝΟΥ Κ. ΠΑΠΑΖΑΧΑΡΙΟΥ
ΤΑΚΤΙΚΟΥ ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΗΣ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΛΟΓΙΑΣ, ΑΝΑΚΡΙΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΗΣ

ΕΠΙ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΠΟΙΝΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΑΝΗΛΙΚΩΝ

(Σελ. 83—106)

ΕΠΙ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΠΟΙΝΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΑΝΗΛΙΚΩΝ [1]

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΙΣΑΓΩΓΗ

I. Τῇ ἀληθείᾳ, οἱ παλαιότεροι ποινικοὶ κώδικες δὲν ἐξεδήλουν ἰδιαίτερον διαφέρον ὑπὲρ τῶν ἀνηλίκων, τοῦθ' ὅπερ εὐνόητον, ἐφ' ὅσον ἡ νεότης ὡς τοιαύτη δὲν ἀπετέλει «ἐπιστημονικὸν πρόβλημα», οὐδὲ κἂν δι' αὐτὴν ταύτην τὴν ἐπιστήμην τῆς παιδαγωγικῆς [2]. Συνήθως, ἐν προηγουμέναις ἐποχαῖς, περιωρίζοντο εἰς τὸν καθορισμὸν ἐλαχίστου ὁρίου ποινικῆς ἐνηλικιώσεως, ὅπερ μάλιστα ἐν ἐνίαις νομοθεσίαις ἐξικνεῖτο συχνάκις μέχρις ἀπελπιστικῶς κατωτάτων ὁρίων ἡλικίας. Αἴφνης κατὰ τὸ ἀγγλικὸν δίκαιον οὐχὶ ἐν ἀπομεμακρυσμένῃ ἐποχῇ, ἀλλὰ μέχρι τῶν μέσων αὐτοῦ τούτου τοῦ 19ου αἰῶνος,

---

(1) «Κωνσταντίνου Γ. Γαρδίκα. Αἱ εἰδικαὶ τῶν ἐγκληματιῶν κατηγορίαι καὶ ἡ μεταχείρισις αὐτῶν. Ἀθῆναι. 1951», κεφ. ΣΤ' : «οἱ ἀνήλικοι ἐγκληματίαι» σ. 121–221.

(2) «William Stern. Psychologie der frühen Kindheit. 6. Aufl. Leipzig. 1930» σ. 1 : «Ὑφίστανται δύο ὁδοὶ προόδου τῆς πρὸς γνῶσιν ροπῆς τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ μὲν ἄγει ἐπὶ τὸ ἀπομεμακρυσμένον, πέραν τοῦ καθ' ἡμέραν, τοῦ αὐτονοήτου καὶ τοῦ ὁμαλοῦ. Ἀνερευνᾷ τὸ ξενίζον καὶ πλῆρες μυστηρίου, τὸ παθολογικὸν καὶ τὸ ὑπερφυές, ἄγνωστα πεδία, ἐκπλησσούσας βιοτικὰς μορφάς, σπανίας ψυχικὰς ἐμφανίσεις. Ἡ δέ, καίπερ μὴ θέτουσα τοσοῦτον ἀπομεμακρυσμένον σκοπόν, ἐν τοσούτῳ δὲν ἄγει εἰς ἀνακαλύψεις ἧσσονος σημασίας. Χωροῦσα ἐπὶ τὸ λίαν ἐγγὺς καὶ τὸ κατ' ἐπίφασιν πασίδηλον, ἐν τοσούτῳ παρουσιάζει τοῦτο ὑπὸ τελείως νέον φῶς. Εἶναι ἡ πλέον κοπιώδης ὁδός· διότι, ἐὰν ἡ ῥῆσις τοῦ Πλάτωνος, καθ' ἣν ἡ ἔκπληξις συνιστᾷ τὴν ἀφετηρίαν πάσης ἐρεύνης καὶ σπουδῆς, εἶναι ἀληθής, διερωτᾶταί τις, τίνι τρόπῳ θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ δημιουργηθῇ ἔκπληξις ἐκ τοῦ καθ' ἡμέραν περιβάλλοντος ἡμῶν, κατανοουμένου τοῦ «αὐτονοήτου». Ὑπὸ τοιαύτην ἔννοιαν δύναται νὰ ἀντιληφθῇ τις, διατὶ ἡ ἐπιστήμη τοῦ παιδὸς ἀποτελεῖ ἓνα ἐκ τῶν νεωτάτων ἐπιστημονικῶν κλάδων τῆς ἀνθρωπίνης γνώσεως. Προφανῶς ἐν πάσῃ ἐποχῇ τοῦ ἀνθρωπίνου πολιτισμοῦ ἠσκήθη πρόνοια, ἀγωγὴ καὶ διδασκαλία χάριν τοῦ παιδός, οὐχ' ἧττον ἡ ἀντιμετώπισις αὐτοῦ τούτου τοῦ παιδὸς ὡς προβλήματος ἀνέκυψε διὰ πρώτην φορὰν κατὰ τὴν ἡμετέραν ἐποχήν. Νῦν τὸ πρῶτον ἀνεκαλύφθη αἰφνιδίως, τίνα βαθέα μυστήρια καὶ αἰνίγματα ἀντιπαρήρχετο ἡ ἀνθρωπότης ἐπὶ αἰῶνας ὁλοκλήρους τυφλὴ καὶ ἄφωνος. Ταὐτοχρόνως διεπιστώθη ὅτι ἡ ἔρευνα τῶν ἐνοικούντων ζητημάτων δὲν ἀποσκοπεῖ εἰς τὴν ἁπλῆν ἐπαύξησιν τῶν ἡμετέρων γνώσεων, ἀλλ' ἐν ταὐτῷ ἐνισχύει τὴν δύναμιν τῆς ἀγωγῆς». Πρβλ. Rousseau (ἐν «Emile ou de l'éducation») : «Commencez donc par mieux étudier vos élèves; car, très assurément, vous ne les connaissez point». Ὥρα καὶ «Νικολάου Ἰ. Ἐξαρχοπούλου. Ἡ σωματικὴ ἐξέλιξις τοῦ παιδός. Ἀθῆναι». σ. 1 : «Ὁ ἀνθρώπινος νοῦς ἐστράφη καὶ εἰς τὰ ἀπώτατα ἄκρα τοῦ κόσμου· ἐζήτησε νὰ εἰσδύσῃ μέχρι τῶν βαθυτάτων τῆς φύσεως μυστηρίων· οὐδὲν τῶν ὄντων καὶ φαινομένων κατέ-

ὁ παῖς καθίστατο ποινικῶς ἐνήλικος ἤδη ἀπὸ τοῦ 7ου ἐνιαυτοῦ τῆς ἡλικίας του [1].

ΙΙ. Ἡ κυριωτέρα ἀντίδρασις κατὰ τῆς τοιαύτης ἀδιαφορίας τῆς ποινικῆς ἐπιστήμης ἔναντι τῆς νεότητος ἀνεπήδησεν οὐχὶ ἐκ θεωρητικῶν κατασκευῶν, ἀλλ' ἐκ τῆς πράξεως, ἐκ τῆς χώρας τῆς ἀκαμάτου ἐργασίας καὶ τῆς πρακτικῆς ἐνεργείας, τῆς τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς βορείου Ἀμερικῆς [2]. Τὸ σχετικὸν δὲ διαφέρον ὑπὲρ τῶν παίδων καὶ ἐφήβων ἔλαβε σάρκα καὶ ὀστᾶ διὰ τῆς ἀπὸ τῆς καμπῆς τοῦ παρελθόντος πρὸς τὸν τρέχοντα αἰῶνα δημιουργίας «εἰδικῶν δικαστηρίων ἀνηλίκων» ἐν τῇ ρηθείσῃ χώρᾳ. Προσωπικότητες, ὡς ὁ Ben. Lindsey καὶ ἄλλοι, αἰσθανόμενοι δίψαν τῆς ὑψηλῆς καὶ εὐγενοῦς

λιπεν ἀνεξερεύνητον. Καὶ ὅμως τὸ γοητευτικώτατον τῶν ὄντων, ὅπερ συγχρόνως τυγχάνει καὶ τὸ ἐγγύτατον καὶ προσφιλέστατον τῷ ἀνθρώπῳ, ὁ παῖς, ἐπὶ μακρὸν διετέλεσεν ἐκτὸς τοῦ κύκλου τοῦ ἐπιστημονικοῦ ἐνδιαφέροντος».

Περὶ τῆς ἐμφανίσεως τῆς «Παιδοψυχολογίας» (Kindespsychologie) ὅρα «Robert Gaupp. Psychologie des Kindes. 6. Aufl. Leipzig und Berlin. 1928» σ. 11 ἐπ.: «zur Geschichte der Kindespsychologie», «Γεωργίου Παναγιωτίδου. Ἱστορία τῆς ψυχολογίας. Ἀθῆναι. 1927», σελ. 571 ἐπ.: «β' Ἡ παιδοψυχολογία». Τῆς «παιδοψυχολογίας» διακριτέα ἡ «ἐφηρμοσμένη παιδαγωγικὴ ψυχολογία». Ὁ Tiedemann (Beobachtungen über die Entwicklung der Seelenfaehigkeiten bei Kindern», 1787), ὁ B. Sigismund («Kind und Welt», 1856), ὁ Kussmaul (Untersuchungen über das Seelenleben des neugeborenen Menschen», 1859), ὁ Wilhelm Preyer («Die Seele des Kindes», 1882) προσπαθοῦσι νὰ δώσωσι τὰς γενικὰς γραμμὰς μιᾶς ψυχολογίας τῆς παιδικῆς ἡλικίας. Σπουδαιόταται παρατηρήσεις καὶ πειραματικαὶ ἔρευναι διενεργοῦνται κυρίως ἀπὸ τοῦ τρέχοντος αἰῶνος ἐν Γαλλίᾳ (πνευματοδιαγνωστικαὶ μέθοδοι τῶν Binet–Simon) (Compayré, Pérez, Egger καὶ Cramaussel). ἐν Ἀμερικῇ (Miss Shinn, Moor, Major Chamberlain, Tracy, σχολὴ τοῦ Stanley Hall), ἐν Ἀγγλίᾳ (Sully), ἐν Ἰταλίᾳ (Paola Lombroso), ἐν Αὐστρίᾳ καὶ Γερμανίᾳ (Ament, Meumann, Stumpf, W. Stern, Gaupp, Weiss, Th. Ziehen, K. Bühler, Giese, K. Groos, Ch. Bühler) ἐν Ἑλβετίᾳ (Ernst Schneider).

(1) Ὅρα σχετικῶς: «Ludwig Altmann. Das Jugendgerichtsgesetz. Wien. 1929» σ. 1.

(2) Ἐκ τῆς ἀγγλικῆς καὶ ἀμερικανικῆς βιβλιογραφίας «Paul W. Tappan. Juvenile Delinquency. New York, Toronto, London. 1949», «Kate Friedlander. The psychoanalytical approach to Juvenile Delinquency. London. 1949», «Margery Fry, M. Grünhut, Hermann Mannheim, Wanda Grabinska καὶ C. D. Rackham. Lawless Youth. London. 1947», «Sir Leo Page. The young Lag. London. 1949;», «John A-F. Watson. The Child and the Magistrate. London. 1950».

Ἐν Ἀμερικῇ τὰ δικαστήρια ἀνηλίκων, αἱ ὑπηρεσίαι προνοίας ὑπὲρ τῶν ἀνηλίκων καὶ αἱ ὑπηρεσίαι ὑγείας τῶν ἀνηλίκων ἀποτελοῦσι τοὺς τρεῖς μεγάλους κλάδους τῆς προστασίας τῆς νεότητος. Εἰδικώτερον τὰ δικαστήρια ἀνηλίκων ἀποσκοποῦσιν εἰς τὴν ἀντιμετώπισιν τῶν κοινωνικῶν δυσχερειῶν προσαρμογῆς καὶ τὴν ἀναπλαστικὴν ἀγωγήν. Ὡς σκοπὸς τῶν δικαστηρίων ἀνηλίκων ἐτέθη οὐχὶ ἡ ἐξακρίβωσις, ἐὰν ὁ παῖς ἐξετέλεσε ἀξιόποινόν τινα πρᾶξιν, ἀλλ' ἐὰν ἡ διαγωγὴ καὶ ἡ κοινωνικὴ κατάστασις αὐτοῦ (οἰκογενειακὴ σχολική, ἐπαγγελματικὴ κλπ.) ἀπαιτῶσιν εἰδικὴν μέριμναν ἐκ μέρους τοῦ κράτους.

πνευματικῆς ἀπολαύσεως ἐκ φιλαλλήλου ἠθικῆς δράσεως ὑπὲρ τῶν πασχόντων συνανθρώπων, ἀνέλαβον μετ' ἐνθουσιασμοῦ τὰ καθήκοντα δικαστῶν ἀνηλίκων, ἅτινα ἤσκησαν οὐχὶ μετὰ στενότητος ἀντιλήψεως, ἀλλ' ἐν εὐρύτητι πνεύματος, ἀναλίσκοντες ἑαυτοὺς χάριν διασώσεως οὐ μόνον τῆς ἤδη ἐγκληματησάσης, ἀλλὰ καὶ τῆς ἁπλῶς ἐν ἠθικῷ κινδύνῳ εὑρισκομένης νεότητος. Πρακτικῶς διαλογιζόμενοι ἐπεζήτουν νὰ πατάξωσι πάσας ἐν τῇ ἀμερικανικῇ κοινωνίᾳ ἐμφανιζομένας συγκεκριμένας περιπτώσεις ἠθικοῦ κινδύνου, ἐπαπειλούσας τὴν παιδικὴν καὶ ἐφηβικὴν ἡλικίαν. Φέρ' εἰπεῖν ἰδιαιτέραν κατέβαλον προσοχὴν χάριν τῆς σωτηρίας ἀπὸ τῆς δίψης τῆς ἁμαρτίας τοῦ γνωστοῦ καὶ εἰς τὰς ἑλληνικὰς συνθήκας φαινομένου τῶν δραπετῶν ἐκ τοῦ σχολείου μαθητῶν, ὧν ἡ διαγωγή, κατὰ τὴν ὀρθὴν ἀμερικανικὴν ἀντίληψιν, ἀπεδείκνυεν ἠθικῶς ἐπικινδύνους ἰδιότητας, ἤτοι ἔλλειψιν συναισθήσεως τοῦ καθήκοντος, ροπὴν πρὸς ἀλητείαν, ἀποστροφὴν πρὸς τὴν ἐργασίαν καὶ τάσιν πρὸς ἡδονήν [1]. Οἱ αὐτοὶ δικασταὶ ἀνηλίκων δὲν περιωρίζοντο εἰς τὰ καθήκοντα τυπικῶν τελεστῶν τῶν κατ' ἀνηλίκων δικῶν, ἀλλὰ μετ' ἐνθουσιασμοῦ ἀγνοῦ ἔδιδον τὰς δεούσας παιδαγωγικὰς καθοδηγήσεις ὡσαύτως πρὸς τοὺς γονεῖς ἢ ἑτέρους ὑπευθύνους διὰ τὴν ἐπιμέλειαν τῶν τέκνων αὐτῶν, γενόμενοι μεταλαμπαδευταὶ εὐγενῶν κατευθύνσεων καὶ γενικώτερον εἰς τὴν συνόλην κοινωνίαν χάριν τῆς ἠθικῆς προόδου καὶ ἠθικῆς εὐημερίας τῶν νέων. Ποινὰς κατὰ τῶν ἐγκληματοπραγησάντων ἀνηλίκων οἱ δικασταὶ αὐτῶν μόνον κατ' ἐξαίρεσιν καὶ ἐπὶ τῶν βαρυτάτων περιπτώσεων κατεγίνωσκον, ὑποβάλλοντες τοὺς ἀνηλίκους συνήθως μὲν ἐφ' ὡρισμένην χρονικὸν περίοδον ὑπὸ δοκιμασίαν ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν ἐπιμελητῶν ἢ ἑταιρίας προστατευτικῆς, κατὰ δεύτερον λόγον τοποθετοῦντες αὐτοὺς εἰς παιδαγωγικὸν ἵδρυμα [2].

Ἡ ὑπόλοιπος σκεπτομένη πεπολιτισμένη ἀνθρωπότης δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ κλείσῃ τὰ ὄμματα αὐτῆς ἔναντι τῆς τοιαύτης ἀνακαινιστικῆς καὶ μεταρρυθμιστικῆς κινήσεως, διὸ καὶ ταχέως ἐπεζήτησε νὰ ἐγκολπωθῇ τὸ ὡραῖον καὶ πρωτοπόρον παράδειγμα τῆς Ἀμερικῆς.

Βεβαίως δὲ καὶ ἐν προκειμένῳ δισταγμοί, ἐξιχθέντες μέχρι σαφῶν ἀντιρρήσεων [3], κατὰ τῆς ἐξαπλώσεως τοῦ θεσμοῦ τῶν δικαστηρίων ἀνηλίκων διετυπώθησαν, ἰδίως εἴτε ἐκ μέρους κύκλων, οἵτινες ζυμωθέντες ἐν τῇ καθεστηκυίᾳ τάξει δὲν ἐπεθύμουν νὰ ἀποτινάξωσι τὴν νάρκην, ἐξαναγκαζόμενοι εἰς πόνους ἐργασίας πρὸς νέας προσαρμογάς, εἴτε ἐκ μέρους κύκλων, οἵτινες

---

(1) Ὅρα «L. Altmann, αὐτόθι» σ. 9 ἐπ.

(2) «Ben. B. Lindsey. Die Aufgabe des Jugendgerichts. Uebertragung nach Lindseys «The Problem of the Children» v. A. Paul. Heilbronn a. N. 1909».

(3) Οὕτως ἐπὶ παραδείγματι ἐτονίσθη ὑπὸ ἐνίων συγγραφέων ὅτι ἡ ἐπιτυχία τῆς ἐφαρμογῆς ἐν Εὐρώπῃ τοῦ θεσμοῦ τῶν εἰδικῶν δικαστηρίων ἀνηλίκων ἦτο προβληματική, ἐφ' ὅσον αὕτη ἐζυμώθη εἰς τὴν πρᾶξιν τοῦ ὅλως ἰδιορρύθμου ἀμερικανικοῦ λαοῦ («Ι. Κ. Παπαζαχαρίου. Οἱ ἀνήλικοι ἐγκληματίαι. Τεῦχος Α'. Ἀθῆναι. 1932» σ. 23 ὑπ.).

ἀπὸ χαρακτῆρος εἶναι ζηλωταὶ τῶν ἀντιρρήσεων καὶ ἀμύντορες τῆς ἀπαισιοδοξίας καὶ τῆς ἀμφιβολίας. Πλὴν πᾶσαι αἱ τοιαῦται ἀντίθετοι ἐνέργειαι ὠχρίασαν, τῶν δικαστηρίων ἀνηλίκων ἐπεκταθέντων γοργῷ τῷ βήματι.

III. Καθυστέρησις ἐν τῇ ἀποδοχῇ τῆς νέας τάξεως ὑπὲρ τῶν παίδων καὶ ἐφήβων ἐν τῷ κύκλῳ τοῦ ποινικοῦ δικαίου ἐσημειώθη μόνον σποραδικῶς καὶ ἐν ἐλαχίσταις χώραις, δυστυχῶς δὲ μεταξὺ αὐτῶν ἀνήκει καὶ ἡ ἡμετέρα χώρα [1]. Διότι ἡ μὲν πρώτη γενναία ἑλληνικὴ νομοθετικὴ ἀπόπειρα ἔτους 1931 ἀπέτυχεν, ἐφ' ὅσον ὁ ψηφισθεὶς ἄξιος πολλοῦ ἐπαίνου νόμος 5098 περὶ δικαστηρίων ἀνηλίκων παρέμεινε νεκρός, μηδέποτε ἐφαρμοσθείς, ἡ δὲ δευτέρα ἀπόπειρα διὰ τοῦ παρ' ἡμῶν συνταχθέντος νόμου 2135 ἔτους 1939 περὶ ἐκδικάσεως τῶν ἐγκλημάτων τῶν ἀνηλίκων, ἔχουσα χαρακτῆρα σαφῶς προπαρασκευαστικόν, ἦτο ἐξαιρετικῶς πενιχρά. Ἑπομένως κυρίως εἰπεῖν τὸ νέον περὶ ἀνηλίκων ἐγκληματιῶν δίκαιον (Jugendstrafrecht) εἰσήχθη παρ' ἡμῖν περίπου ἀπὸ διετίας διὰ τῶν νέων ἑλληνικῶν κωδίκων, τοῦ ποινικοῦ καὶ τοῦ τῆς ποινικῆς δικονομίας, ἀμφοτέρων ἔτους 1950, εἰς τοὺς πρωτοπόρους πρωτεργάτας τῶν ὁποίων ὀφείλει ἡ ἡμετέρα χώρα εὐγνώμονα ἀναγνώρισιν.

ΓΕΝΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΙΣ ΤΩΝ ΑΝΑΚΥΠΤΟΝΤΩΝ ΕΚ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΠΟΙΝΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΑΝΗΛΙΚΩΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ

Πλήν, εἰκότως, ἐκ τῆς εἰσαγωγῆς τῆς τοιαύτης νέας νομοθετικῆς τάξεως, ἀνέκυψε πληθώρα προβλημάτων, ἀναφερομένων εἰς τὴν ἐξασφάλισιν τοῦ θηρευομένου σκοποῦ τῆς σωτηρίας τῆς ἤδη ἠθικῶς διεφθαρμένης ἢ καὶ ἁπλῶς ἐν ἠθικῷ κινδύνῳ τελούσης ἑλληνικῆς νεότητος. Περὶ τὰ σπουδαιότερα ἐκ τούτων, οὐσιαστικὰ καὶ δικονομικά, θὰ ἀσχοληθῶμεν εὐθὺς ἀμέσως, ἐμφορού-

(1) Ἡ μεταρρυθμιστικὴ κίνησις ἤρξατο ἐν Ἑλλάδι μετὰ τὸν πρῶτον παγκόσμιον πόλεμον. Ἡ πρώτη ἐκδηλωθεῖσα μέριμνα ὑπὲρ τῶν ἐν ἠθικῷ κινδύνῳ τελούντων νέων ἀφεώρα εἰς τοὺς ἀνηλίκους φυγοπόνους ἐπαίτας καὶ ἀλήτας. Ἐν ἔτει 1922 ἠναγκάσθη ἡ Ἑλλάς, ἀντιμετωπίσασα τὴν μικρασιατικὴν καταστροφήν, νὰ λάβῃ εἰδικὰ μέτρα ὑπὲρ τῶν ἀπροστατεύτων προσφυγοπαίδων (μετὰ τῆς τοιαύτης προστασίας συνέδεσε τὸ ὄνομά του ὁ Ν. Πλαστήρας). Σὺν τῷ χρόνῳ ἡ ὑπὲρ τῆς νεότητος κίνησις ἤρξατο ὑποστηριζομένη ὑπὸ διαφόρων ὀργανώσεων φιλανθρωπικῶν. ἐν αἷς ἐπρωτοστάτουν ἐπίλεκτοι γυναῖκες. Ἐπὶ ὑπουργείας ἐπὶ τῆς δικαιοσύνης Τσιτσεκλῆ (1924). γενικοῦ γραμματέως ὄντος Γ. Μαριδάκη, ἐγένετο ἀπόπειρα ἱδρύσεως εἰδικῶν δικαστηρίων ἀνηλίκων διὰ τῆς διοικητικῆς ὁδοῦ καὶ ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς ἰσχυούσης νομοθεσίας, πλὴν ὅμως δὲν ἐπέτυχε. Ἀργότερον ὁ εἰσαγγελεὺς ἐφετῶν Α. Ῥηγανάκος ἐξεπόνησε τὸ σχέδιον τοῦ νόμου 5098 περὶ δικαστηρίων ἀνηλίκων ἔτους 1931. Νέα κίνησις ἐδημιουργήθη ἐπὶ ὑπουργίας ἐπὶ τῆς δικαιοσύνης Ἀγγέλου Ταμπακοπούλου, προϊσταμένου τῆς διευθύνσεως μελετῶν ὄντος Π. Βάλληνδα καὶ συνεργάτου προϊσταμένου τοῦ ποινικοῦ καὶ σωφρονιστικοῦ τμήματος μελετῶν τοῦ Ἰ. Παπαζαχαρίου. Ἔκτοτε ἡ κίνησις προωθήθη ὑπὸ τοῦ προϊσταμένου τοῦ τμήματος ἀνηλίκων ἐν τῷ ὑπουργείῳ ἐπὶ τῆς δικαιοσύνης Ἰ. Βεργοπούλου καὶ ἀργότερον καὶ τῶν Ζαγκαρόλα καὶ Θεοδωράκη, τελευταίως δὲ καὶ τῆς κυρίας Μαυρομμάτη.

μενοι ὑπὸ τῆς ἀγαθῆς ἐλπίδος ὅτι θὰ παράσχωμεν, ἐν τῷ μέτρῳ τῶν εἰδικῶν ἡμῶν ἐπιστημονικῶν δυνάμεων, ἴσως ὀρθὰς ὁδηγούς γραμμὰς πρὸς τοὺς διὰ τὴν ἐφαρμογὴν ἁρμοδίους. Ἂς λάβωμεν δὲ σοβαρῶς ὑπ' ὄψιν ὅτι ἡ ὀρθὴ ἀντιμετώπισις τῶν συναφῶν προβλημάτων παρουσιάζει σήμερον ἐπείγουσαν μορφὴν ἐν ὄψει τῆς ἐκ τοῦ πολέμου, τῆς κατοχῆς, τῶν κινημάτων τῶν συμμοριτῶν καὶ τῆς οἰκονομικῆς κρίσεως προκληθείσης δυσμενοῦς ἐπιδράσεως ἐπὶ τὴν νέαν ἑλληνικὴν γενεάν. Πάντως ἐκ τῶν λεχθέντων οὐδαμῶς ἐπιθυμοῦμεν ἀπὸ τῆς ἄλλης πλευρᾶς νὰ παρεξηγηθῶμεν ὅτι συντασσόμεθα τυχὸν πρὸς τὰς πολλαχόθεν ἀφορμωμένας θρηνφδίας [1] περὶ διαρκῶς αὐξανομένου δῆθεν «μεγίστου κύματος ἐγκληματικότητος καὶ διαφθορᾶς», πολλῷ δὲ μᾶλλον, ἐφ' ὅσον δὲν ἐπικουρούμεθα ὑπὸ σχετικῶν στατιστικῶν στοιχείων. Βεβαίως ἐξαπελύθησαν ἐκ τῶν ρηθεισῶν καταστάσεων ποικίλα δεινὰ ὑλικῆς καὶ ἠθικῆς φύσεως, οὐχ' ἧττον ὅμως δὲν πρόκειται περὶ καταστροφῆς, διότι ὁ ὑγιὴς ὀργανισμὸς τῆς ἑλληνικῆς κοινωνίας ἀντέταξεν ἤδη καρποφόρον ἀντίδρασιν.

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΠΕΡΙ ΤΟ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟΝ ΠΟΙΝΙΚΟΝ ΔΙΚΑΙΟΝ [2] ΚΑΙ ΤΗΝ ΠΟΙΝΙΚΗΝ ΔΙΚΟΝΟΜΙΑΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ [3]

Ι. Ἀναφερόμεθα ἐν πρώτοις εἰς τὸν κύκλον τῶν ἀνηλίκων, εἰς

(1) Αἱ θρηνφδίαι προάγονται δυστυχῶς ὑπὸ ἐνίων ἐφημερίδων, αἵτινες χάριν προσελκύσεως ἀναγνωστικοῦ κοινοῦ ἀναγράφουσιν συστηματικῶς πᾶν ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα ἐπισυμβαῖνον ἔγκλημα, συνοδεύουσαι τὴν περιγραφὴν δι' εἰκονογραφιῶν καὶ συνταρακτικῶν τίτλων. Κατακριτέα ἐξ ἑτέρου καὶ ἡ ἐξ ἀντιπολιτευτικῶν διαθέσεων ἀντίδρασις διαφόρων ἐφημερίδων κατὰ τῆς σωτηρίας ἀπαγορεύσεως ἐκ μέρους τῶν ἀνακριτικῶν ἀρχῶν τῆς ἀναγραφῆς ἐκκρεμουσῶν ἐνώπιον τῆς ἀνακρίσεως ὑποθέσεων, ὡς δῆθεν ἀντισυνταγματικῆς, καθ' ὃ καταργούσης τὴν ἐλευθεροτυπίαν. Φρονοῦμεν ὅτι ἡ μὲν προσέλκυσις ἀναγνωστῶν δὲν πρέπει νὰ ἐπιδιώκηται διὰ ταπεινῶν φθοροποιῶν δημοσιεύσεων, ἀλλὰ δι' ὑγιῶν ἐπαγωγῶν πρωτοβουλιῶν, ἡ δὲ ἄσκησις τῆς ἀντιπολιτεύσεως ἐξ ἄλλου δὲν πρέπει νὰ ἐπιδιώκηται διὰ τῆς συστηματικῆς ἀντιδράσεως κατὰ πάσης κρατικῆς δράσεως, ἀλλὰ νὰ ἀφορμᾶται ἀφ' ὑψηλῆς ἀντικειμενικῆς πνοῆς καὶ σχολαστικῆς ἀμεροληψίας. Πᾶσα ἀντίθετος τακτικὴ τῶν ἐφημερίδων εἶναι ταπεινὴ καὶ ἀντικοινωνική, μὴ συμβιβαζομένη πρὸς τὸν ἀνωτέρας πνοῆς ὑψηλὸν σκοπὸν τῆς κοινωνικῆς διαπαιδαγωγήσεως, ὃν ὀφείλει νὰ θηρεύῃ ἡ δημοσιογραφία. Πεποίθαμεν ὅτι ἡ παρὰ τῇ Παντείῳ σχολῇ δημιουργία τοῦ ὑπὸ τοῦ ὀργανισμοῦ αὐτῆς προβλεπομένου «δημοσιογραφικοῦ τμήματος» θὰ ἀνυψώσῃ τὴν ἑλληνικὴν δημοσιογραφίαν πρὸς ἀνωτέρας κατευθύνσεις.

Τὴν θρηνφδίαν περὶ «παμμεγίστου κύματος ἐγκληματικότητος» ἐπηύξησε καὶ ἡ θορυβωδῶς διαφημισθεῖσα πρωτοβουλία τοῦ ὑπουργείου ἐπὶ τῆς δικαιοσύνης περὶ μελέτης τῶν αἰτίων τούτου καὶ καταστρώσεως προγράμματος καταπολεμήσεως.

(2) Ἑλλην. ποινικὸς κῶδιξ ἄ. 4 § 2, ἄ. 13 περ. β', ἄ. 18 ἐδ. δεύτερον, ἄ. 51 § 1, ἄ. 54, ἄ. 83, ἄ. 94 § 1, ἄ. 97, ἄ. 114 περ. γ', ἄ. 118 § § 2 καὶ 4, κεφ. Η' ἄ. 121–133, ἄ. 303, ἄ. 304, ἄ. 305, ἄ. 312, ἄ. 324, ἄ. 328, ἄ. 329, ἄ. 339, ἄ. 340, ἄ. 342, ἄ. 343, ἄ. 344, ἄ. 345, ἄ. 346, ἄ. 347, ἄ. 349 ἄ. 351, ἄ. 352, ἄ. 354, ἄ. 358, ἄ. 359, ἄ. 360, ἄ. 378, ἄ. 403, ἄ. 409, ἄ. 410, ἄ. 469, ἄ. 473 ἀρ. 21, 49, 50.

(3) Ἑλλην. κῶδιξ ποινικῆς δικονομίας, ἄ. 1 περ. γ', ἄ. 4 § 2 περ. α' ἐδ. δεύ-

οὓς ἀφορῶσι τὰ θεσπιζόμενα ὑπὸ τῶν ἄρθρων 122 καὶ 123 ποινικοῦ κώδικος ἀναρμοφωτικὰ καὶ θεραπευτικὰ μέτρα. Δυστυχῶς ὁ κῶδιξ περιορίζει τὴν ἐφαρμογὴν τῶν τοιούτων μέτρων μόνον ἐπὶ τῶν ἐγκληματησάντων ἀνηλίκων, καὶ δὴ τῶν ἀγόντων ἡλικίαν ἀπὸ 7-17 ἐτῶν. Θὰ ἔδει, καθ' ἡμᾶς κριτάς, νὰ διευρυνθῇ νομοθετικῶς ἡ ἐφαρμογὴ τῶν ἐν λόγῳ μέτρων ἀπὸ δύο ἀπόψεων, ἤτοι:

α') Νὰ ἐπεκταθῇ ἡ ἀναμορφωτικὴ καὶ θεραπευτικὴ εὐεργετικὴ δρᾶσις τῶν δικαστῶν ἀνηλίκων καὶ ἐπὶ τοὺς μήπω ἐγκληματήσαντας, ἀλλ' ἁπλῶς ἐν ἠθικῷ κινδύνῳ τελοῦντας ἀνηλίκους, ἐφ' ὅσον αἱ περιπτώσεις ἠθικοῦ κινδύνου συνιστῶσι κοινωνικὴν παθολογικὴν κατάστασιν, ἥτις, μὴ ἐγκαίρως προλαμβανομένη, ἐξωθεῖ πρὸς πᾶσαν σαφρίαν ἀνηθικότητος, τ. ἔ., ἐγκληματικότητα, ἢ ἄλλην [1].

β') Νὰ ἐπεκταθῇ ἡ παιδαγωγικὴ εὐεργετικὴ δρᾶσις τοῦ δικαστοῦ ἀνηλίκων ἀπὸ ἀπόψεως ἡλικίας, ἤτοι ἐξ ἑνὸς μὲν πρὸς τὰ κάτω τῶν 7 ἐτῶν παιδία, ἐφ' ὅσον καὶ ταῦτα δύνανται νὰ διαβιῶσιν ἐν ἀνηθίκῳ περιβάλλοντι καὶ ἐφ' ὅσον ἀπὸ ἄλλης πλευρᾶς, τοὐλάχιστον κατὰ τὴν δόξαν ὡρισμένων σχολῶν ψυχολογίας, τὰ σπέρματα τῆς διαμορφώσεως τοῦ χαρακτῆρος τῶν ἀνθρώπων ἀνάγονται πολλαχῶς εἰς βιώματα τῆς προσχολικῆς παιδικῆς ἡλικίας [2], ἐξ ἑτέρου δὲ πρὸς τοὺς ἄνω τῶν 17 ἐτῶν νέους μέχρις αὐτοῦ τούτου τοῦ 25ου ἔτους, ἐφ' ὅσον, ὡς δεικνύεται ἐκ τῶν σχετικῶν στατιστικῶν, οἱ κίνδυνοι τῆς ἠθικῆς διαφθορᾶς τῶν ἀνθρώπων παρουσιάζονται ηὐξημένοι ἰδίως κατὰ τὴν ἐν λόγῳ φάσιν τῆς ἡλικίας των, ἤτοι ἀπὸ 17 μέχρις 25 ἐτῶν [3], ὁπότε περίπου ἐπέρχεται καὶ ἡ βιολογικὴ (οὐχὶ ἡ νομικὴ) ἐνηλικίωσις τοῦ ἀτόμου. Τούτων οὕτως ἐχόντων, ὑπολαμβάνομεν ὡς ἐσφαλμένην τὴν τάσιν ἐνίων ἑλλήνων, προερχομένων ἐκ τοῦ δικαστικοῦ καὶ εἰσαγγελικοῦ

τερον, ἄ. 7, ἄ. 12 § 3, ἄ. 27 § 1 ἐδ. δεύτερον, ἄ. 33 § 3 ἐδ. δεύτερον, ἄ. 82 § 2, ἄ. 112 περ. 2, ἄ. 113, ἄ. 114 περίπτ. 1 περίπτ. γ', ἄ. 115, (ἄ. 119), ἄ. 130 § § 3 καὶ 4, ἄ. 137 § 1 ἐδ. δεύτερον περ. β', ἄ. 150 ἐδ. δεύτερον, ἄ. 155 § 1 ἐδ. δεύτερον, ἄ. 156 § 1 ἐδ. πρῶτον, ἄ. 188 περ. α', ἄ. 221 περ. α', ἄ. 222 ἐδ. τρίτον, ἄ. 226 § 2, ἄ. 239 § 2 ἐδ. δεύτερον καὶ τρίτον, ἄ. 293, § 2, ἄ. 305 § 1, ἄ. 316 § 1, ἄ. 329 § 1 ἐδ. δεύτερον, ἄ. 343 ἐδ. τρίτον, ἄ. 466 § 1 ἐδ. δεύτερον, ἄ. 486 περ. γ', ἄ. 488 περ. β' καὶ γ', ἄ. 489 § 1 περ. δ', ἄ. 490, ἄ. 555 § 1 περ. α', ἄ. 556 περ. α', ἄ. 557, ἄ. 559, ἄ. 560, ἄ. 574 § 1 περ. γ', ἄ. 585 § 1.

(1) Σώφρων κρατικὴ πολιτικὴ εἶναι ἡ ἀποβλέπουσα εἰς τὴν πρόληψιν τῆς ἠθικῆς διαφθορᾶς, ἤτις εἶναι καὶ ἡ πλέον ἀποτελεσματική, καὶ οὐχὶ ἡ ἀναμονὴ ἐκδηλώσεως τῆς ἐγκληματικῆς δράσεως πρὸς ἐκ τῶν ὑστέρων κατασταλτικὴν ἐπέμβασιν. Ὅρα καὶ «Németh Péter. Διαλέξεις περὶ δικαστηρίων καὶ ἱδρυμάτων δι' ἀνηλίκους. Ἀθῆναι. 1940» σ. 7.

(2) Λ. χ. κατὰ τὴν ἀτομικὴν ψυχολογίαν («Δημητρίου Ἰ. Μωραΐτου. Ἡ ἀτομικὴ ψυχολογία. Ἀθῆναι. 1947» σ. 8) ἢ κατὰ τὴν σχολὴν τῆς ψυχαναλύσεως («Τοῦ αὐτοῦ. Ἡ ψυχανάλυσις καὶ αἱ ἐφαρμογαὶ αὐτῆς εἰς τὴν ἀγωγήν. Ἀθῆναι. 1928» σ. 131 ἐπ.).

(3) Πρβλ. καὶ «Κωνστ. Γ. Γαρδίκα. Ἐγκληματολογία. Τόμος Β'. Τεῦχος Α'. Ἀθῆναι. 1947» σ. 68 ἐπ. περὶ ἡλικίας, ἰδίως καὶ σ. 72.

κόσμου, πρὸς καταβίβασιν τῶν ὁρίων τῆς ποινικῆς ἀνηλικότητος κάτω τοῦ 17ου ἔτους [1], καθ' ἣν στιγμὴν ἡ διεθνὴς ἐπιστημονικὴ φορὰ βαίνει πρὸς ὅλως ἀντίθετον κατεύθυνσιν. Τέλος συνιστῶμεν σχετικὴν τροποποίησιν καὶ τοῦ ἄρθρου 125 τοῦ ποινικοῦ κώδικος περὶ διαρκείας τῶν καταγνωσθέντων μέτρων, περιοριζομένων δυστυχῶς μόνον μέχρι τοῦ 21ου ἔτους.

ΙΙ. Χωροῦντες περαιτέρω ἐπὶ τὴν σπουδὴν τοῦ κύκλου τῶν ὑπὸ τῶν ἄρθρων 122 καὶ 123 ποινικοῦ κώδικος καθοριζομένων μέτρων ἀναμορφώσεως καὶ θεραπείας πιστεύομεν εἰς τὴν ἀνάγκην τῆς συμπληρώσεως ἀμφοτέρων.

Α'. Προσδοκῶντες ἐντεῦθεν ὠφέλειαν θετικὴν προτείνομεν προσθήκην ἰδίως τῶν ἀκολούθων ἀναμορφωτικῶν μέτρων :

α') Τῆς τοποθετήσεως τοῦ ἀνηλίκου ὑπὸ τὴν ὑπεύθυνον ἐπιμέλειαν τοῦ σχολείου [2]. Τοῦτο δ' ἀπὸ συμφώνου τὸ μὲν πρὸς τὴν ἀλλοδαπὴν νομοθεσίαν (γερμανικήν, ἑλβετικήν, οὐγγρικὴν ἢ ἄλλην), τὸ δὲ πρὸς

(1) Ἀποτέλεσμα τῆς τάσεως ταύτης εἶναι ἡ καταβίβασις εἰς τὸ 17ον ἔτος τῆς ἡλικίας τῆς ποινικῆς ἀνηλικότητος ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς, ἥτις διεμόρφωσε τὸ τελικὸν σχέδιον τοῦ νέου ἑλληνικοῦ ποινικοῦ κώδικος ἔτους 1950, τοῦ ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς ποινικοῦ κώδικος ἔτους 1940 θεσπισθέντος ὁρίου τοῦ συμπεπληρωμένου 18ου ἔτους.

(2) Ἑλβετικὸς Π. Κ. ἄ. 87 (Schularrest), γερμανικὸς Jugendgerichtsgesetz 1923 § 7 (Ueberweisung in die Zucht der Schule).

Τὸ σχολεῖον δικαιοῦται νὰ ἐπιβάλῃ εἰδικὰς σχολικὰς ἀμοιβὰς καὶ εἰδικὰς σχολικὰς ποινάς (Schulstrafen). Αἱ τελευταῖαι εἶναι παιδαγωγικαὶ ποιναὶ ἐν τῷ κύκλῳ τῆς σχολικῆς τάξεως καὶ τοῦ σχολικοῦ κανονισμοῦ, καταγιγνώσκονται δὲ καὶ ἐκτελοῦνται ὑπὸ τοῦ παιδαγωγοῦ. Συνίστανται εἰς: α')νουθεσίαν καὶ ἐπίπληξιν, β') ἀπειλὴν αὐστηρᾶς ποινῆς, γ') στέρησιν ἀπολαύσεων, δ') ἐργόποινον, ε') ποινὰς κατὰ τῆς τιμῆς, στ') σχολικὸν περιορισμόν, ζ') σχολικὴν ἀποβολὴν καὶ η') σχολικὴν σωματικὴν ποινὴν (ἡ ἀξία τῆς τελευταίας ταύτης μεγάλως ἀμφισβητεῖται). Οἱ ὀπαδοὶ τῆς ἀτομικῆς ψυχολογίας ἀποκρούουσι πλήρως τὰς σωματικὰς ποινάς, διότι αὗται δημιουργοῦσι παρὰ τῷ μαθητῇ ἀποθάρρυνσιν, ἥτις ἀποτελεῖ πηγὴν πάσης ἀνθρωπίνης ἐκτροπῆς. Μετὰ τοῦ σχολείου συνεργάζεται ὁ σχολίατρος (συνδυασμὸς ἀγωγῆς καὶ ὑγιεινῆς) καὶ ὁ σχολικὸς ψυχολόγος (Schulpsychologe) (πρόκειται περὶ μιᾶς προσωπικότητος, ἥτις ἔχει εἰδικὰς ψυχολογικὰς καὶ ψυχοπαιδαγωγικὰς γνώσεις καὶ πρόσφορον ἰδιοφυΐαν καὶ ἥτις συνεργάζεται ἐν τῇ σχολικῇ ζωῇ ἐπὶ περιπτώσεων ψυχολογικῶν δυσχερειῶν). Τὸ σχολεῖον κέκληται, ὅπως, πλὴν τῶν διὰ τὴν διδασκαλίαν προοριζομένων μέσων καὶ ἐγκαταστάσεων, διαθέτει ἐπιπροσθέτως μέσα καὶ ἐγκαταστάσεις, ὅπως ἐνισχύῃ τοὺς μαθητὰς ἀπὸ ἀπόψεως ὑγιεινῆς, ἠθικῆς καὶ παιδαγωγικῆς καὶ προφυλάσσῃ αὐτοὺς ἀπὸ βλαβῶν. (Συναφῆ τὰ προβλήματα τῶν σχολικῶν παιδικῶν κήπων, σχολικῶν ἑστιατορίων, σχολικῶν λουτρῶν, σχολικῶν γυμναστηρίων, σχολικῶν ἐργαστηρίων, εἰδικῶν τμημάτων πνευματικῶς καθυστερημένων, βοηθητικῶν σχολείων ὀλιγοφρενῶν μαθητῶν, βοηθητικῶν σχολείων ἢ τάξεων διὰ μαθητὰς ραχιτικοὺς καὶ σωματικῶς ἀναπήρους, τραχωματικούς, μύωπας, τυφλούς, βαρυηκόους, κωφαλάλους, σχολείων ἐν ὑπαίθρῳ, σχολικῶν ἐκδρομῶν, σχολικῶν κατασκηνώσεων, σχολικῶν ἰατρείων, σχολικῶν ἀναρρωτηρίων, σχολικῶν σανατορίων, σχολείων ἀνωμάλων, σχολείων ἐργαζομένων μαθητῶν, σχολικῶν ταμιευτηρίων). Τὸ σχολεῖον δέον νὰ συνεργάζηται στενῶς μετὰ τῆς οἰκογενείας τῶν μαθητῶν. Ὁμοίως τὸ σχολεῖον δέον νὰ μεριμνᾷ συστηματικῶς καὶ ὑπὲρ τῶν ἀποφοίτων αὐτοῦ διὰ μέτρων ἀναφερομένων εἰς τὴν ὑγείαν

τὰ συναχθέντα ἀγαθὰ ἀποτελέσματα ἐκ τῆς ἀλληλοβοηθείας πείρας. Ἐν τῇ ἀντιλήψει ἡμῶν ἐπικουρούμεθα καὶ ἐκ τῆς συγχρόνου ἐπιστημονικῆς δόξης περὶ «παιδαγωγικοῦ σχολείου». Κατὰ ταύτην τοῦτο δὲν ἔχει ἀποκλειστικὸν σκοπὸν μόνην τὴν μετάδοσιν ὠφελίμων γνώσεων καὶ δεξιοτήτων, χρησίμων εἰς τὸν μέλλοντα τῶν μαθητῶν ἐν τῷ ἐλευθέρῳ κοινωνικῷ βίῳ τραχὺν τῆς ἐπιβιώσεως ἀγῶνα, ἀλλὰ πρώτιστον καὶ κύριον σκοπὸν ἔχει ὡσαύτως τὴν διὰ σκοπίμου ἐπιλογῆς καὶ χρήσεως προσφόρων μέσων ἀγωγῆς διαμόρφωσιν ἐναρέτου χαρακτῆρος καὶ ἐμφύσησιν εἰς τὰς ἁπαλὰς ψυχὰς τῶν τροφίμων εὐγενεστάτων συναισθημάτων, ἀποκαλυπτόντων πρὸ τῶν ὀμμάτων αὐτῶν ὁρίζοντας ὑψηλῶν πνευματικῶν καὶ ἠθικῶν διαφερόντων.

β') Τῆς τοποθετήσεως τοῦ ἀνηλίκου ὑπὸ τὴν ὑπεύθυνον ἐπιμέλειαν τῆς ἐκκλησίας [1]. Τοῦτο δέ, διότι ἡ χριστιανικὴ ἀγωγή, ἐνέχουσα θησαυροὺς δυνάμεων, εἶναι ἐπιτηδεία, ἐφ' ὅσον πάντως δὲν ἐξικνεῖται

(φέρ' εἰπεῖν πρόνοια ἀναρρώσεως ἐξ ὑπερκοπώσεως), εἰς τὴν ἀγωγὴν (φέρ' εἰπεῖν παρακολούθησις φιλικὴ τῶν ἀποφοίτων ἐκ τοῦ σχολείου ἐν τῇ ἐλευθέρᾳ ζωῇ πρὸς καθοδήγησιν καὶ πρὸς ἀποφυγὴν κινδύνων ἠθικῆς) καὶ εἰς τὸ ἐπάγγελμα (φέρ' εἰπεῖν ὀργάνωσις ὑπηρεσίας ἐπαγγελματικοῦ προσανατολισμοῦ παρ' ἑκάστῳ σχολείῳ).

Ὅρα μ. ἄ. «Ἐμμ. Ν. Λαμπαδαρίου. Σχολικὴ ὑγιεινή. Ἀθῆναι. 1928», «Πρακτικὰ πανελληνίου συνεδρίου προστασίας μητρότητος καὶ παιδικῶν ἡλικιῶν ἔτους 1930», ἰδίως σ. 107 ἑπ. περὶ προστασίας τῆς σχολικῆς ἡλικίας, «Α. Ζαμαρίου. Θεμελιώδεις ἀρχαὶ τῆς παιδευτικῆς διδασκαλίας. Κωνσταντινούπολις. 1902», «Κ. Θύμη. Τὸ παιδαγωγικὸν σχολεῖον τῆς ἐποχῆς μας. Τεῦχος 2. Κέρκυρα. 1940», «Πρακτικὰ συνεδριάσεων 1931 ἀνωτάτου ἐκπαιδευτικοῦ συμβουλίου», «Heinrich Hanselmann. Einfuehrung in die Heilpædagogik. Zürich. 1946», «Johannes Friedrich. Dürr. Das griechische Unterrichtswesen. Leipzig. 1910», «Max Mehner. Fortbildungsschulkunde. Leipzig. 1912», «Hermann Südhof. Das Berufs=und Fachschulwesen in Deutschland. Frankfurt am Main. 1936», «Α. Δελμούζου. Τρία χρόνια δάσκαλος. Ἀθῆναι. 1914»», «Κ. Ἰ. Παπαζαχαρίου. Ἡ ἐκπαίδευσις ἐν τῇ ξένῃ. Ἀθῆναι. 1934», «Ludwig Osthelder. Das bayrische Schulbedarfgesetz. München. 1938».

Ὁ Németh Péter αὐτόθι σ. 125 ἀναφέρει ὅτι, ἐν τῇ ἐπὶ εἰκοσιπενταετίαν ἀσκήσει τῶν καθηκόντων του ὡς δικαστοῦ ἀνηλίκων ἐν Οὐγγαρίᾳ, ἐπεζήτησε συστηματικῶς σύνδεσμον μετὰ τῶν ὑπηρεσιῶν δημοσίας ἐκπαιδεύσεως καὶ εὗρεν εἰς ταύτας μεγίστην προθυμίαν, κατανόησιν καὶ ἐκτεταμένην βοήθειαν.

(1) «Δημ. Γ. Παναγιωτοπούλου. Ἡ χριστιανικὴ ἀνατροφή. Ἀθῆναι. 1940», «Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου. Ἡρωΐδες τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης. Ἀθῆναι. 1949», «Eivind Berggrav. Ἡ ψυχικὴ πηγὴ τῆς θρησκείας. Μετάφρ. καὶ εἰσαγωγὴ Ν. Ἰ. Λούβαρι. Ἀθῆναι. 1946», «Στ. Α. Νικολαΐδη. Ὁ Ναζωραῖος. Ἀθῆναι. 1940», «Τοῦ αὐτοῦ. Πίστις καὶ ζωή. Ἀθῆναι. 1936», «Εὐ. Δ. Θεοδώρου. Ἱστορία τοῦ χριστιανικοῦ πολιτισμοῦ. Ἀθῆναι. 1950».

Εὐρὺ στάδιον διανοίγεται εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἐκκλησίαν διὰ τὸν ἀγῶνα ὑπὲρ τῆς ἑλληνικῆς νεότητος:

α') Δρᾶσις τοῦ ἱερέως ὑπὲρ τῶν ἐν τῇ ἐνορίᾳ οἰκούντων ἑλληνοπαίδων (πάλη κατὰ τῆς θρησκευτικῆς ἀδιαφορίας, ἀνακάλυψις τῆς δυστυχίας καὶ τῆς ἀθλιότητος, κατηχητικὸν σχολεῖον, ὀργάνωσις χριστιανικῶν συλλόγων τῶν νεανίδων καὶ τῶν νέων, πνευματικαὶ καὶ ἠθικαὶ συμβουλαί, ὑποβοήθησις τῆς περιθάλψεως τῶν ἀσθενούντων, τῶν σωματικῶς ἀνα-

μέχρι θρησκομανίας, ἵνα δώσῃ ἀκμαίαν ὥθησιν εἰς τοὺς ἐν ἠθικῇ καταρρεύσει εὑρισκομένους ἑλληνόπαιδας πρὸς ζωογόνον πτῆσιν ἐπὶ ψυχικὴν ἀνάπλασιν. Ἐν συναφείᾳ ὀφείλομεν νὰ ἐξάρωμεν καὶ τὸ βαθὺ ἠθικὸν περιεχόμενον τῆς περιφήμου ἑλληνικῆς «Διακηρύξεως τῆς Χριστιανικῆς ἑνώσεως ἐπιστημόνων» ἔτους 1946, ἥτις ἐπεζήτησε νὰ θεμελιώσῃ καὶ τὴν γενικωτέραν ἀνοικοδόμησιν τῆς Ἑλλάδος «μετὰ τὰ ἐρείπια τοῦ πολέμου, τῆς κατοχῆς καὶ τῆς μαύρης δουλείας» ἐπὶ χριστιανικῶν ἀξιολογήσεων [1].

Ἀλλ' ἡ θέσπισις τῶν μέτρων τῆς τοποθετήσεως τῶν ἠθικῶς κινδυνευόντων ἀνηλίκων ὑπὸ τὴν ὑπεύθυνον ἐπιμέλειαν τοῦ σχολείου καὶ τῆς ἐκκλησίας ἐνδείκνυται καὶ ἀπὸ ἀπόψεως ἑλληνικῆς πραγματικότητος, ἐν ὄψει τῆς αὐθεντίας τοῦ ἱερέως καὶ τοῦ διδασκάλου ἐν τῇ ζωῇ τοῦ ἑλληνικοῦ χωρίου.

γ) Τῆς τοποθετήσεως τοῦ ἀνηλίκου παρ' ἐντίμῳ οἰκογενείᾳ [2]. Τοῦτο δ' ἀπὸ συμφώνου καὶ πρὸς τὴν ἀλλοδαπὴν νομοθεσίαν, φέρ' εἰπεῖν τὴν

πήρων, τῶν τυφλῶν, τῶν κωφαλάλων, ἐπιληπτικῶν ἢ ὁπωσδήποτε πασχόντων παιδίων κλπ., μέριμνα ὑπὲρ τῶν κρατουμένων ἀνηλίκων, ὑπὲρ τῶν ἐν ἠθικῷ κινδύνῳ εὑρισκομένων νέων καὶ νεανίδων, πρόνοια ὑπὲρ τῶν μητέρων, σχολεῖον κυριακῆς, παιδικὴ ἐκκλησιαστικὴ λειτουργία,

β') Ἐκκλησιαστικὰ ἱδρύματα (ἐκκλησιαστικὰ ὀρφανοτροφεῖα, ἐκκλησιαστικαὶ παιδικαὶ πόλεις, ἐκκλησιαστικὰ ἀναρρωτήρια διὰ παιδία, ἐκκλησιαστικοὶ παιδικοὶ κῆποι, ἐκκλησιαστικὰ νηπιαγωγεῖα, ἐκκλησιαστικὰ παιδικὰ ὑπνωτήρια, ἐκκλησιαστικοὶ σταθμοὶ πρώτων κοινωνικῶν βοηθειῶν πρὸς παιδία, ἐκκλησιαστικοὶ σταθμοὶ παιδικῆς διημερεύσεως κ.ο.κ.).

Πρβλ. Verfassung für Rheinland=Pfalz (1947) Art. 26 : «In den Angelegenheiten der Pflege und Fœrderung der Familie und der Erziehung der Jugend ist die Mitwirkung der Kirchen, Religions= und Weltanschauungsgemeinschaften und Verbænde der freien Wohlfahrtspflege nach Massgabe der Gesetze gewæhrleistet».

(1) Ἔκδοσις 1946 σ. 400. Ὅρα καὶ περιοδ. Ἀκτῖνες.

(2) «Unterbringung in einer anderen Familie». Αὐστρ. Jugendgerichtsgesetz ἔτους 1928 § 3, Γερμ. BGB (1896) § 1666 (Gefæhrdung der Person des Kindes) : «Unterbringung in einer geeigneten Familie».

Ἐνδιαφέρων ὁ Grundgesetz der Bundesrepublik Deutschlands vom 23. Mai 1949, Art. 6 : «1. Ehe und Familie stehen unter dem besonderen Schutze der staatlichen Ordnung. 2. Pflege und Erziehung der Kinder sind das natürliche Recht der Eltern und die zuvœrderst ihnen obliegende Pflicht; über ihre Betætigung wacht die staatliche Gemeinschaft. 3. Gegen den Willen der Erziehungsberechtigten dürfen Kinder nur auf Grund eines Gesetzes von der Familie getrennt werden, wenn die Erziehungsberechtigten versagen oder wenn die Kinder aus anderen Gründen zu verwahrlosen drohen....». Verfassung für Württemberg-Baden (1946) Art. 17 § 2 : «Elternlose Kinder, die nicht in einer Familie aufwachsen kœnnen, sind im Heime aufzunehmen, die ihnen ein gesundes Familienleben ersetzen sollen». Verfassung des Landes Baden (1947), Art. 23 : «Elternlose Kinder, die nicht in einer Familie aufwachsen kœnnen, sind im Heime aufzunehmen, die ihnen ein gesundes Familienleben ersetzen kœnnen....», Verfassung für Württemberg=Hohenzollern (1947), Art. 104 § 2 : «Elternlose Kinder, die nicht in einer Familie untergebracht werden

αὐστριακήν. Ἰδίως τὸ ἐν λόγῳ μέτρον ἐπιβάλλεται, ὁσάκις ὑφίσταται ἀνάγκη ἀντικαταστάσεως τοῦ ἀνεπανορθότως ἠθικῶς καταρρεύσαντος οἰκογενειακοῦ περιβάλλοντος τοῦ ἀνηλίκου. Τὰς ἠθικὰς καὶ εὐγενεῖς ὡραιότητας τοῦ τοιούτου μέτρου τῆς οἰκογενειακῆς τοποθετήσεως ἐλάβομεν ἀφορμὴν καὶ ἐν Ἑλλάδι προσωπικῶς, ὅπως διαπιστώσωμεν, εἰδικῶς ἐν ὄψει τῆς κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς κατοχῆς διασώσεως ἀρκετῶν ἑκατοντάδων ἐγκαταλελειμμένων ἑλληνοπαίδων ἐν τῷ πλαισίῳ τοῦ παρ' ἡμῶν ἐπινοηθέντος καὶ θεμελιωθέντος πρωτοτύπου ἐν τῷ κόσμῳ «Θεσμοῦ τῶν τεχνητῶν παιδικῶν οἰκογενειῶν» τῆς πρώτης ἱδρυθείσης ἐν Ἑλλάδι Παιδικῆς Πόλεως Νέας Σμύρνης καὶ τῶν παραρτημάτων αὐτῆς. Ἐν τῷ προκειμένῳ ἔργῳ ἡμῶν ἐπεκουρήθημεν ὑπὸ τῶν σοφῶν καθοδηγήσεων τοῦ εὑρισκομένου ἐπὶ κεφαλῆς ἐλλογίμου καθηγητοῦ τοῦ πανεπιστημίου Κ. Γαρδίκα, προέδρου τῆς ἡμετέρας «ἑταιρίας προστασίας καὶ ἀναπτύξεως τῆς νεότητος», ὡς καὶ ἐκ τῆς πολυτίμου συνεργασίας πλειάδος ἐγκρίτων συμπαραστατῶν φιλαλληλίας.

Β'. Πλὴν τῆς κατὰ τὰ ἄνω συμπληρώσεως τῶν ἀναμορφωτικῶν μέ-

---

kœnnen, werden in Heime aufgenommen, die ihnen die Familie soweit als mœglich ersetzen».

Ἡ οἰκογένεια εἶναι ἡ ἐκ τοῦ δεσμοῦ τοῦ γάμου ἀναπτυσσομένη καὶ ὑπ' αὐτοῦ κυρίως θηρευομένη κοινότης μεταξὺ γονέων καὶ τέκνων. Ὡς καὶ ὁ γάμος, οὕτω καὶ ἡ οἰκογένεια δὲν ἀποτελεῖ καθαρῶς φυσικήν, βιολογικὴν ἐκ τῆς γενετηρίου ὁρμῆς ἐκπορευομένην μορφὴν ἢ μορφὴν ἐκπορευομένην ἐκ τῆς ἀνθρωπίνης αὐθαιρεσίας, ἀλλὰ ἀξίαν καὶ σκόπιμον κοινότητα ἐνταξομένην ἐν τῇ θείᾳ καὶ ἠθικῇ παγκοσμίῳ τάξει, ἥτις παρὰ πᾶσαν ἱστορικὴν μεταβολὴν τῆς ἐξωτερικῆς μορφῆς (μείζων ἢ ἐλάσσων οἰκογένεια) κέκληται, ὅπως ἐπιτελέσῃ οὐσιωδῶς παρομοίαν ἀποστολήν. Ὡς πρῶτος τοιοῦτος σκοπός, περιέχων ὑψίστην ἀξίαν, εἶναι τὸ τέκνον, ἐγκείμενος εἰς τὴν μέριμναν ὑπὲρ τῆς σωματικῆς, ψυχικῆς, πνευματικῆς=ἠθικῆς, θρησκευτικῆς, οἰκονομικῆς καὶ κοινωνικῆς ἀγωγῆς αὐτοῦ. Ἡ ἐκπλήρωσις τῆς τοιαύτης τοσοῦτον σπουδαίας διὰ τὸ ἄτομον καὶ τὴν κοινωνίαν ἀποστολῆς συνδέεται πρὸς ὑψίστας ἠθικὰς ἀξίας καὶ ἀξίας πολιτισμοῦ.

Περὶ τῆς οἰκογενειακῆς τοποθετήσεως ὅρα «Κωνστ. Γ. Γαρδίκα. Ἐγκληματολογία. Τόμος Β'. Τεῦχος Α'. Ἀθῆναι. 1947» σ. 22 ἑπ., 26, 33 ἑπ. (ἡ πρὸς ἀνατροφὴν τοποθέτησις τοῦ παιδὸς παρ' οἰκογενείᾳ), «Τοῦ αὐτοῦ. Αἱ εἰδικαὶ τῶν ἐγκληματιῶν κατηγορίαι καὶ ἡ μεταχείρισις αὐτῶν. Ἀθῆναι. 1951». σ. 180 ἑπ. (Ἡ τοποθέτησις τοῦ ἀνηλίκου παρὰ ξένῃ οἰκογενείᾳ), 193 ἑπ. (Σύστημα τῶν οἰκογενειῶν) (Τεχνηταὶ παιδικαὶ οἰκογένειαι) «Joseph Beeking. Familien= und Anstaltserziehung in der Jugendfürsorge. Freiburg. 1925», «Paschen. Familie und Familienerziehung. Enz. Hdb. des Kinderschutzes und der Jugenfürsorge. 2. Aufl. Leipzig. 1930» σ. 203, «Paschen. Familiensystem, αὐτόθι» σ. 204/5. «Polligkeit. Familienfürsorge. αὐτόθι» σ. 203/4, «Ἰ. Κ. Παπαζαχαρίου, Ἄρθρα. Τεῦχος Β'. Ἀθῆναι. 1950» Ἀρ. 1 (Περὶ τοῦ οἰκογενειακοῦ συστήματος ἐν τῇ σωφρονιστικῇ ἐκτελέσει), «τοῦ αὐτοῦ. Οἱ ἀνήλικοι ἐγκληματίαι. Τεῦχος Β'. Ἀθῆναι. 1934» σ. 173/4, σ. 181 ἑπ., «Herbert Francke. Das Jugendgerichtsgesetz. 3. Aufl. Berlin und München. 1926» σ. 47 ἑπ., «Albert Hellwig. Jugendgerichtsgesetz. Berlin 1923». σ. 203, Π. Σκουριώτη. Ἔκθεσις περὶ τοῦ 9ου διεθνοῦς σωφρονιστικοῦ συνεδρίου τοῦ Λονδίνου τοῦ ἔτους 1925. Ἀθῆναι. 1926» σ. 23/24. «Schuster. Familie. Philosophisches Wœrterbuch. 3. Aufl. Freiburg. 1950» σ. 97/98.

τρων ὑπολαμβάνομεν ἐνδεικνυομένην καὶ τὴν ἐπέκτασιν τῶν θεραπευτικῶν, τ. ἔ. πέραν τοῦ μόνου ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 123 ποινικοῦ κώδικος προβλεπομένου θεραπευτικοῦ, ἤτοι τοῦ τῆς παραπομπῆς τοῦ νοσηροῦ ἀνηλίκου εἰς θεραπευτικὸν ἢ ἕτερον κατάστημα. Τὸ θέμα συνδέεται πρὸς τὴν θλιβερὰν διαπίστωσιν τῆς ἐκτεταμένης σχέσεως τῆς πάσης φύσεως ψυχοσωματικῆς ἀνεπαρκείας πρὸς τὴν ἐγκληματικότητα, τὴν πορνείαν, τὴν ἀλητείαν, τὴν ἐπαιτείαν καὶ πρὸς οἱανδήποτε ἑτέραν κοινωνικὴν πληγήν. Οὐδαμῶς ἐπομένως ἄξιον ἀπορίας, ἐὰν οἱ δικασταὶ ἀνηλίκων πάσης χώρας ἔρχωνται συχνάκις εἰς ἐπαφὴν πρὸς νέους, παρουσιάζοντας παντοίας ψυχοσωματικὰς ἀνεπαρκείας, φέρ' εἰπεῖν πρὸς παῖδας ἢ ἐφήβους, κατεχομένους ὑπὸ φοβίας (συχνοτάτης παρὰ τῇ παιδικῇ ἡλικίᾳ καὶ ἀσκούσης ἐπίδρασιν ἐπὶ τὴν διαμόρφωσιν τοῦ χαρακτῆρος καὶ τὴν ψυχικὴν ἀνέλιξιν, ὡς καὶ τὴν ἐν γένει ζωήν), νέους γέμοντας συναισθημάτων κατωτερότητος (ἄτινα, παρουσιάζοντα ἄμετρον ποικιλίαν, δρῶσιν ἐπὶ τὴν ψυχὴν τοῦ ἀτόμου ὑπούλως, μὴ ἀντιλαμβανομένου τὴν ὑπονόμευσιν), ἀνηλίκους νευροπαθεῖς ἢ ἄλλους ἐγκλείστους ἢ ἐμφορουμένους ὑπὸ ἀμέτρου ἰσχυρογνωμοσύνης καὶ πείσματος (ὅπερ πεῖσμα καθιστᾷ δυσχερέστατον τὸ ἔργον τῆς διαπαιδαγωγήσεως), νέους θρασεῖς, νέους ὀκνηροὺς καὶ ἀποστρεφομένους τὴν ἐργασίαν (τῆς φυγοπονίας ἐξωθούσης τοὺς μὲν ἄρρενας ἐπὶ τὴν ἐπαιτείαν καὶ ἀλητείαν, τὰς δὲ θήλειας, ἐπὶ τὴν πορνείαν), νέους ψευδολόγους, πορειομανεῖς ἢ παρουσιάζοντας ἀνωμάλους καὶ διαστρόφους ὁρμάς, παρουσιάζοντας πρόωρον γενετήριον ὡρίμανσιν, φθονερούς, ὑπολελειμμένους τὴν διάνοιαν, ἀνηλίκους ἐπιληπτοειδεῖς, ἀβούλους ἢ ἑτέρους. Τοιαῦται δ' ἀνθρωπολογικαὶ ἀνορθογραφίαι ἀπαντῶνται παρὰ παντὶ λαῷ, ἄρα καὶ τῷ ἡμετέρῳ. Ὁ ὑποστηριχθεὶς ἰσχυρισμὸς ἐκ μέρους ἐνίων ἑλλήνων συγγραφέων, καθ' ὃν ὁ ἑλληνικὸς λαὸς ἀποτελεῖ προνομιοῦχον φυλήν, μὴ παρουσιάζουσαν οὐδὲν ποσοστὸν σοβαρῶν ἀνθρωπολογικῶν ἀνεπαρκειῶν, συνιστᾷ ὑπὸ τὸ πρῖσμα τῆς ψυχρᾶς ἀντικειμενικῆς ἐπιστημονικῆς κρίσεως παράδοξον καὶ ἀφελῆ ὑπερβολήν. Τὰ ἐνδεικνυόμενα ἐπὶ τῶν διαφόρων ψυχικῶν νοσημάτων μέτρα ποικίλης φύσεως, μὴ ἐξαντλούμενα εἰς τὴν θεραπείαν ἐν καταστήματι, ὑποδεικνύει ἡ εἰς ὑψίστην ἀκμὴν ἐξελιχθεῖσα καὶ εἰδικὴν ἀπαρτίσασα ἐπιστήμην, πλὴν δυστυχῶς πολλαχῶς ἄγνωστος παρ' ἡμῖν «θεραπευτικὴ παιδαγωγικὴ» (Heilpædagogik) [1]. Ταύτης ὡς διασημότερος ἐκπρόσωπος καὶ ἀκάματος πρωτεργάτης θεωρητέος ὁ ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Ζυρίχης καθηγητὴς ταύ-

(1) «Heinrich Hanselmann. Einführung in die Heilpædagogik. Erlenbach= Zurich. 1946». I. Κατωτερότης τῶν αἰσθητηρίων ὀργάνων (τυφλότης, ἀδυναμία ὁράσεως, κωφαλαλία, βαρυηκοΐα, κωφότης). II. Διανοητικὴ κατωτερότης (ἰδιωτία, κρετινισμός, μογγολισμός) (βλακεία καὶ μωρία) (ἀμβλύνοια). III. Κατωτερότης περὶ τὴν ὁμιλίαν. IV. Δυσχέρειαι περὶ τὴν ἀγωγὴν (νευροπάθειαι, ἐπιληψίαι, ψυχοπάθειαι, ὑστερίαι, διαταράξεις ἐν τῷ συναισθηματικῷ πεδίῳ, ἐν τῷ βουλητικῷ πεδίῳ, ἐπιδράσεις σωματικῶν ἀναπηριῶν, ἐπιδράσεις δυσμενῶν ὅρων περιβάλλοντος, ἐπιδράσεις σφαλμάτων ἀγωγῆς, θρασύτης, ὀκνη-

της Heinrich Hanselmann, ἀνήκων τύχῃ ἀγαθῇ εἰς τὴν εὐγενῆ χορείαν τῶν φιλελλήνων.

III. Ἕτερον σύστημα, ὅπερ ἐφηρμόσθη ἤδη μετ' ἐπιτυχίας ἀλλαχοῦ καὶ ὅπερ ὑπολαμβάνομεν ὡς ἐπάναγκες διὰ τὴν καρποφόρον ὁλοκλήρωσιν τοῦ ἀποδοτικοῦ ἔργου καὶ τῶν ἑλληνικῶν δικαστηρίων ἀνηλίκων, ἀνάγεται εἰς τὴν ἀντιμετώπισιν ἐκ μέρους τῶν δικαστῶν ἀνηλίκων τοῦ προβλήματος τῆς ἤδη διαφθαρείσης ἢ τῆς ἁπλῶς ἐν ἠθικῷ κινδύνῳ τελούσης νεότητος ὡς ἐνιαίου καὶ ἀδιασπάστου ἐν τῇ διαχειρίσει αὐτοῦ. Πρὸς τοῦτο ἀνάγκη, ὅπως εἰσαγάγωμεν καὶ ἐν Ἑλλάδι, ἔνθεν μὲν ἐπὶ εὐρειῶν βάσεων συγκεκροτημένον κύκλον περιπτώσεων εὐθύνης τῆς οἰκογενείας ἢ ἑτέρων ἐνηλίκων ὑπευθύνων πρὸς ἐπιμέλειαν παίδων ἢ ἐφήβων.

ρία, ψευδολογία καὶ κλοπή, γενετήριοι ἀνωμαλίαι). «M. Tramer. Lehrbuch der allgemeinen Kinderpsychiatrie (einschliesslich der allgemeinen Psychiatrie der Pubertæt und Adoleszenz). Basel. 1949». (Εἰδικαὶ μορφαί: διαταράξεις περὶ τὰ ἔνστικτα, τὸν συναισθηματικὸν καὶ συγκινητικὸν βίον, τὸν διανοητικόν, τὸν βουλητικόν, τὸν χαρακτῆρα). (Πρακτικῶς σπουδαῖοι τύποι διαγωγῆς: ἐνούρησις, ὀνυχοφαγία, ψευδολογία, κλοπή, ἐμπρησμός, πορνεία, ἐπαιτεία καὶ ἀλητεία, γενικῶς συγκρούσεις). «M. Tramer. Leitfaden der Jugendrechtlichen Psychiatrie. Basel. 1947». (Διαταράξεις ἐν τῇ ἐξελίξει, δυσαρμονίαι ἀναπτύξεως, ὀλιγοφρενία, χαρακτηρολογικαὶ ἀποκλίσεις καὶ διαταράξεις, ἀντικοινωνικότης καὶ ἠθικὴ ἐγκατάλειψις, νευρώσεις, ψυχικαὶ νόσοι). «Ἀρ. Ἀ. Ἀσπιώτη. Ἡ κρίσις τῆς ἐφηβικῆς ἡλικίας. Ἀθῆναι. 1951». (Ἡ ἐφηβικὴ κρίσις, ποῦ ὀφείλεται ἡ κρίσις, κρίσις κοσμοθεωριακή, τί ζητεῖ ὁ ἔφηβος, ἱστορικὴ ἀνασκόπησις), «Τοῦ αὐτοῦ. Τὰ αἰσθήματα μειονεκτικότητος. Ἀθῆναι. 1952». (Ἡ μειονεκτικότης, αἱ συγκρούσεις καὶ τὰ συμπλέγματα μειονεκτικότητος, εἰδικαὶ ἐκδηλώσεις μειωτικῶν αἰσθημάτων καὶ συμπλεγμάτων, θετικὰ μέσα θεραπείας τῆς μειονεκτικότητος), «Τοῦ αὐτοῦ. Ἡ ὑγεία, ἡ ἀσθένεια καὶ ἡ ψυχὴ τοῦ ἐφήβου. Ἀθῆναι. 1952». «Louis Bougier. Médecine et Pédagogie. Paris. 1910», «W. Strohmayer. Ψυχοπαθολογία τοῦ παιδιοῦ, Μετάφρ. Ἕλλης Λαμπρίδη. Ἀθῆναι. 1925;» (Ψυχιατρία καὶ παιδαγωγική. Γενικὴ αἰτιολογία καὶ προφύλαξις τῆς παιδικῆς νευροπαθείας. Αἱ παιδικαὶ ψυχοπαθολογικαὶ ἰδιοσυγκρασίαι. Νευρασθένεια καὶ χορεία. Θεραπεία. Ὑστερία. Ἔμφυτος ἄνοια. Ἠθικὴ φρενοπάθεια), «A. Adler. Praxis und Theorie der Individualpsychologie. München. 1924», «Binet et Simon. Les enfants anormaux. Paris. 1918», «Alfred Adler. Ueber den nervœsen Charakter. München. 1922», «Gruhle. Die Ursachen der jugendlichen Verwahrlosung und Kriminalitæt. Berlin. 1912», (Studie zur Frage: Milieu oder Anlage?), «Paul Schmid. Schwierige Kinder und Jugendliche. Zürich. 1943» (φοβία, ἄγχος, συναισθήματα κατωτερότητος, νευροπάθεια, πεῖσμα, κεκλεισμένη προσωπικότης, θρασύτης, φυγοπονία, ψευδολογία, ροπὴ πρὸς κλοπήν, ζηλοτυπία), «Δημητρίου Γ. Μωραΐτου. Ἡ ψυχανάλυσις καὶ αἱ ἐφαρμογαὶ αὐτῆς εἰς τὴν ἀγωγήν. Ἀθῆναι. 1928), «Erich Neumann. Tiefenpsychologie und Neue Ethik. Zürich. 1949», «Stefan Zweig. Ὁ Freud καὶ ἡ Ψυχανάλυσις. Μετάφρ. Α. Γαληνοῦ. Ἀθῆναι. 1938», «Alfred Adler. Ἀνθρωπογνωσία. Μετάφρ. Γ. Ν. Παλαιολόγου. Ἔκδ. β'. Ἀθῆναι. 1948», «C. G. Jung. Εἰσαγωγὴ στὴν ἀναλυτικὴ ψυχολογία. Μετάφρ. Κ. Μεραναίου καὶ Μ. Ζωγράφου. Ἀθῆναι. 1950», «Δ. Γ. Μωραΐτου. Ἡ ἀτομικὴ ψυχολογία. Ἀθῆναι. 1947», «Δ. Γ. Μωραΐτου. Ἡ πρακτικὴ τῆς ἀτομικῆς ψυχολογίας. Ἀθῆναι. 1940» καὶ πλεῖσται ἄλλαι συγγραφαί. Ὅρα καὶ «Ἀ. Ἀ Ἀσπιώτη. Ὁ ἔφηβος καὶ ἡ παιδεία. Ἀθῆναι. 1952».

ὁσάκις οἱ πρῶτοι γίνονται καθ' οἱονδήποτε τρόπον παραίτιοι τῆς μεταστάσεως τῶν δευτέρων εἰς κατάστασιν ἠθικοῦ κινδύνου [1], ἔνθεν δὲ τὸν ἄξιον παντὸς ἐπαίνου θεσμὸν τοῦ ἐπιτροπικοῦ δικαστοῦ [2], φορέως παντοίων καρποφόρων δικαιωμάτων, ἀμφοτέρων δὲ τῶν κατευθύνσεων τὴν διαχείρισιν νὰ ἀναθέσωμεν ἐξ ὁλοκλήρου εἰς τὰς χεῖρας τοῦ δικαστοῦ ἀνηλίκων.

Ἀναφερόμενοι ἐν πρώτοις εἰς τὰ τῆς εὐθύνης τῶν ἀνηλίκων, παρατηροῦμεν ὅτι τὸ ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 360 ποινικοῦ κώδικος ἔγκλημα τῆς παραμελήσεως τῆς ἐποπτείας ἀνηλίκου, ἐρειδόμενον ἐπὶ στενῶν βάθρων, καταλείπει ἀκαλύπτους πλείστας ἑτέρας περιπτώσεις σημαντικὰς διὰ τὴν ἠθικὴν ζωὴν τῶν νέων. Κατέναντι δὲ τῶν ἐν λόγῳ περιπτώσεων συνιστῶμεν, ὅπως χορηγηθῶσι τῷ δικαστῇ ἀνηλίκων ποικίλα εἰς εἶδος δικαιώματα, ἵνα δύναται οὗτος νὰ ἀντιμετωπίσῃ πᾶσαν ἀντιξοότητα ἐν τῇ ἠθικῇ ζωῇ τοῦ ἀνηλίκου, φερ' εἰπεῖν τὸ δικαίωμα τῆς μεσολαβήσεως πρὸς συμβιβασμὸν ἐν περιπτώσει διαστάσεως τῶν γονέων, τὸ δικαίωμα τοῦ καθορισμοῦ τῆς τύχης τῶν τέκνων ἐν περιπτώσει διαζυγίου, καὶ δή, ἀσχέτως ὑπαιτιότητος, τὸ δικαίωμα τῆς ἐπιβολῆς πειθαρχικοῦ προστίμου κατὰ τῶν ἐπιλησμόνων τῶν καθηκόντων των γονέων ἢ ἑτέρων ἀσκούντων ἐπὶ τοὺς νέους οἰκογενειακὴν ἢ ἄλλην ἐξουσίαν, τὸ δικαίωμα τῆς ἐκ τῆς οἰκογενειακῆς ἑστίας ἀπομακρύνσεως τοῦ τέκνου, ὁριστικῆς ἢ προσωρινῆς, ἐν περιπτώσει ἠθικῆς διακινδυνεύσεως αὐτοῦ, τὸ δικαίωμα τῆς ἀφαιρέσεως ἢ τοῦ περιορισμοῦ δικαιωμάτων τῶν γονέων, μέχρις ἐκπτώσεως καὶ αὐτῆς τῆς πατρικῆς ἐξουσίας [3], ἀσχέτως ὑπαιτιότητος καὶ μόνον χάριν ἐξασφαλίσεως τῆς ἀληθοῦς ἠθικῆς εὐημερίας τῶν τέκνων καὶ ἐνδεχομένως καὶ διάφορα ἕτερα τούτοις ἀνάλογα δικαιώματα. Κατὰ τὸν πρὸ δωδεκαετίας, ἐν ἔτει 1939, διδάξαντα ἐν Ἑλλάδι Οὐγγρον ἀρεοπαγίτην καὶ πρόεδρον τῆς διεθνοῦς ἑνώσεως δικαστῶν ἀνηλίκων Németh Péter, διακονήσαντα συνεχῶς ἐπὶ εἰκοσιπενταετίαν ὁλόκληρον εἰς τὰ καθήκοντα τοῦ δικαστοῦ ἀνηλίκων μετὰ πίστεως καὶ ἀφοσιώσεως καὶ προκαλέ-

---

(1) Διαφέρουσα καὶ ἡ § 8 τοῦ αὐστριακοῦ Jugendgerichtsgesetz ἔτους 1928 περὶ ποινικῆς εὐθύνης ἐνηλίκων γενομένων παραιτίων μὴ ἐφαρμογῆς μέτρου κατ' ἀνηλίκου, διαταχθέντος ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου ἀνηλίκων. Πρβλ. καὶ νόμον 5098 (1931) ἄ. 20 καὶ 21.

(2) Περὶ τοῦ ἐπιτροπικοῦ δικαστοῦ «Κωνστ. Γ. Γαρδίκα. Ἐγκληματολογία. Τόμος Β'. Τεῦχος Α'. Ἀθῆναι. 1947» σ. 43 ἑπ., «Ἰ. Κ. Παπαζαχαρίου. Ἐπὶ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ νόμου 5098 περὶ δικαστηρίων ἀνηλίκων. Περιοδ. Παιδί. ἀρ. 14 ἔτους 1932. Ἀθῆναι» σ. 26 ἑπ., ἰδίως σ. 33. Ὅρα καὶ σχέδιον νόμου περὶ ἐπιτροπικῶν δικαστῶν ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ἐν τῷ αὐτῷ περιοδικῷ.

(3) Τὸ διεθνὲς συνέδριον διὰ τὴν προστασίαν τῆς παιδικῆς ἡλικίας, τὸ συνελθὸν ἐν Βρυξέλλαις ἐν ἔτει 1913, ἀπεφάνθη ὑπὲρ τῆς ἁρμοδιότητος τοῦ δικαστηρίου ἀνηλίκων ἀναφορικῶς πρὸς τὸ μέτρον τῆς ἐκπτώσεως ἀπὸ τῆς πατρικῆς ἐξουσίας. Ἄριστοι αἱ αἰτιολογίαι ἐκ μέρους τῶν Ernest Passez, v. Hamel καὶ Pierre de Casabianca. Ὅρα καὶ «Németh Péter, αὐτόθι» σ. 13.

σαντα παγκόσμιον ἀναγνώρισιν, ἡ περὶ ἧς ἐνταῦθα πρόκειται ἀποστέρησις ἢ περιστολὴ τῶν οἰκογενειακῶν δικαιωμάτων ἐπὶ τὰ τέκνα συνιστᾷ μὲν ἐπέμβασιν ἐξόχως σοβαρὰν εἰς τὴν οἰκογένειαν, οὐχ' ἧττον ἡ ἄσκησις τῆς οἰκογενειακῆς ἐξουσίας «δὲν εἶναι ὑπόθεσις προσωπική, καθ' ὅσον ἐνταῦθα πρόκειται περὶ τοῦ ὑπερτέρου συμφέροντος τῆς κοινωνίας καὶ τῆς πολιτείας», αἵτινες ὀφείλουσι νὰ διαφέρωνται ἐκτεταμένως ὑπὲρ τῆς φυσικῆς καὶ ἠθικῆς ἀνελίξεως τῆς μελλούσης γενεᾶς.

Ἀποβλέποντες ἐξ ἑτέρου εἰς τὴν ἀνάγκην τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ συστήματος τοῦ ἐπιτροπικοῦ δικαστοῦ παρ' ἡμῖν πρὸς ἀντικατάστασιν τοῦ γεγηρακότος θεσμοῦ τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου, ὅπερ δὲν ἐτόλμησε θαρραλέως νὰ καταργήσῃ ὁ ἀστικὸς κῶδιξ, καὶ τῆς ἀναθέσεως τῶν σχετικῶν καθηκόντων εἰς τὸν δικαστὴν ἀνηλίκων, ὑποστηρίζομεν ὅτι, ὡς δεικνύει ἡ ἀλλοδαπὴ πρᾶξις τῆς Ἰταλίας, Αὐστρίας, Γερμανίας κ. ἄ., πρόκειται περὶ καλλικάρπου συστήματος. Τοῦτο δέ, καὶ διότι ἡ δρᾶσις τοῦ ἐπιτροπικοῦ δικαστοῦ τὸ μὲν εἶναι πλέον εὐκίνητος τῆς τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου, τὸ δὲ δὲν περιορίζεται μόνον εἰς τὴν τυπικὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν περιουσιακῶν συμφερόντων, ἀλλ' ἐπεκτείνεται εἰς καθολικὴν προστασίαν τῶν ἀνηλίκων, φέρ' εἰπεῖν ἀπὸ ἀπόψεως ἀγωγῆς, ἐπαγγελματικοῦ προσανατολισμοῦ, προσωπικῶν σχέσεων κ.ο.κ.

Ὁ ἀείμνηστος ὑπερφυὴς τῆς πολιτικῆς χειραγωγὸς Ἐλευθέριος Βενιζέλος, προσβλέπων, κατὰ τὰς συζητήσεις τῆς ἀναθεωρητικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ ἀστικοῦ κώδικος [1], ἔκπληκτος τοὺς δισταγμοὺς ἐνίων μελῶν ταύτης, διὰ τὴν ἕνεκα οἰκονομικῶν λόγων ἀπόκρουσιν τῆς παρ' ἡμῖν εἰσαγωγῆς τοῦ θεσμοῦ τοῦ ἐπιτροπικοῦ δικαστοῦ, ἐξανέστη καὶ ἐτόνισεν ὅτι πρὸ τοῦ ὑψίστου ἐθνικοῦ σκοποῦ τῆς προστασίας καὶ ἐξυψώσεως τῆς νέας γενεᾶς οἱοσδήποτε δισταγμὸς κατὰ τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ ἐν λόγῳ θεσμοῦ ὀφείλει νὰ καταρρεύσῃ.

IV. Ἕτερον μεταξὺ τῶν ποικίλων καὶ ποικιλωνύμων προβλημάτων, τῶν ἀφορώντων εἰς τὴν ἐξασφάλισιν τῆς ἐπιτυχίας τοῦ θεσμοῦ τῶν δικαστῶν ἀνηλίκων, εἶναι καὶ τὸ τῆς εἰδικεύσεως αὐτῶν. Μὴ βαυκαλιζόμεθα ὅτι εἶναι δυνατὸν νὰ ἔχωμεν ἱκανὴν ἀπόδοσιν, ἀφορμώμενοι ἀπὸ τοῦ σήμερον κρατοῦντος συστήματος τοῦ ἄρθρου 7 τῆς ποινικῆς δικονομίας, ἀκολουθήσαντος προηγούμενον σύστημα παρ' ἡμῶν εἰσαχθέν, πλὴν ἁπλῶς χάριν προλειάνσεως τοῦ ἐδάφους, τοῦ νόμου 2135 ἔτους 1939, τῆς ἐπὶ θητείᾳ ἀναθέσεως τῶν καθηκόντων τῶν δικαστῶν ἀνηλίκων εἰς κοινοὺς δικαστάς, ἄρα ἀναμένοντας ἐπαγγελματικὴν ἀνέλιξιν ἐκ τῆς ἐπιδόσεως αὐτῶν εἰς ξένον πεδίον, ἤτοι κυρίως εἰς τὰς ἀστικὰς ὑποθέσεις. Ἀνάγκη ἑπομένως ἐπείγουσα, ὅπως δημιουργηθῇ εἰδικὸν σῶμα δικαστῶν ἀνηλίκων, οἵτινες, ἀκολουθοῦντες ἰδίαν ἐπαγγελματικὴν σταδιοδρομίαν καὶ ἐξελισσόμενοι αὐτοτελῶς μέχρι τῶν ἀνωτάτων βαθ-

(1) Ὅρα «Ἐφημερ. τῶν συζητήσεων τοῦ νέου ἀστικοῦ κώδικος. Τεῦχος 11ον. Ἀθῆναι. 1931» σ. 191 ἐπ.

μῶν τῆς δικαστικῆς ἱεραρχίας, καίπερ παραμένοντες ἐν τῇ αὐτῇ θέσει, δὲν θὰ περισπῶνται εἰς ἀλλότρια ἔργα, ἀλλὰ θὰ ἀσχολῶνται μόνον εἰς τὴν ἄσκησιν τῶν καθηκόντων τοῦ δικαστοῦ ἀνηλίκων. Κατὰ τὴν δημιουργίαν δὲ τοῦ τοιούτου σώματος εἰδικῶν δικαστῶν ἀνηλίκων δέον νὰ παράσχωμεν εὐκαιρίαν πρὸς εἰσδοχὴν ἀφ' ἑνὸς μὲν εἰς τοὺς ἤδη ὑπηρετοῦντας δικαστάς, εἰσαγγελεῖς ἢ δικηγόρους, ἀφ' ἑτέρου καὶ εἰς ἑτέρους νέους πτυχιούχους τῆς νομικῆς. Πάντως ἀπαραίτητος τυγχάνει ἡ αὐστηροτάτη ἐπιλογὴ καὶ ἀπὸ ἀπόψεως ψυχικῶν προσόντων. Διότι μὴ λησμονῶμεν ὅτι τὸ ἔργον τοῦ δικαστοῦ εἶναι βαρὺ καὶ ὅτι, πλὴν πληθώρας γενικῶν καὶ εἰδικῶν γνώσεων, προσαπαιτοῦνται ἐνδογενεῖς ἰδιότητες καὶ κλίσεις, οἷον εὐγένεια ψυχῆς, πνεῦμα ἀγάπης καὶ ἄφθονα κοινωνικὰ συναισθήματα ὑπὲρ τῆς νεότητος, γενικῶς δὲ καρδία οἰκτίρμων καὶ ἀγαθή, πρόσφορος φύσει ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν πρὸς παροχὴν βοηθείας εἰς πάσχοντας συνανθρώπους κ. ἄ. [1].

V. Ἐπὶ τούτοις συνιστῶμεν, ὅπως διανοίξωμεν τὰς πύλας τοῦ ἐπαγγέλματος τοῦ δικαστοῦ ἀνηλίκων καὶ εἰς τὰς ἑλληνίδας ἐπιστήμονας [2], ἃς ἑρμητικῶς καὶ ζηλοτύπως κεκλεισμένας ἄχρι τοῦδε διαφυλάσσει ἡ ἀνδροκρατία προκειμένου περὶ τοῦ ἐπαγγέλματος τῶν κοινῶν δικαστῶν. Καὶ τοῦτο, διότι αἱ ἐπιστήμονες γυναῖκες ὡς δικασταὶ ἀνηλίκων ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ, ὡς ἐν Ἑλβετίᾳ, Ἀγγλίᾳ καὶ ἀλλαχοῦ, παρέσχον ἤδη ἀνεκτιμήτους ὑπηρεσίας. Αἱ ἐν τῷ πεδίῳ τούτῳ ἐπιτυχίαι αὐτῶν ἑρμηνεύονται εὐχερῶς, καθ' ὅσον εἰς τὸν ψυχικὸν κόσμον τῆς γυναικὸς ἀποκαλύπτονται λεπτότης συναισθημάτων καὶ ἁπλότης ἐμφύτου μητρικῆς στοργῆς, δηλονότι ἰδιότητες, αἵτινες καθιστῶσι τὴν γυναῖκα ἱκανὴν νὰ κερδίζῃ εὐχερέστερον τοῦ ἀνδρὸς τὴν ἐμπιστοσύνην τῶν παιδίων καὶ γενικῶς νὰ χειρίζηται μετ' ἐπιτηδειότητος τὰ καθήκοντα τοῦ δικαστοῦ ἀνηλίκων, ἰδίᾳ δὲ προκειμένου ἀφ' ἑνὸς μὲν περὶ κορασίων ἢ νεανίδων, ἀφ' ἑτέρου δὲ περὶ μικρᾶς ἡλικίας ἀρρένων.

---

(1) Εἴμεθα βέβαιοι ὅτι μεταξὺ τῆς ἑλληνικῆς κοινωνίας, ἥτις ἔχει ἄφθονον ἐσωτερικὸν ἠθικὸν πολιτισμόν, θὰ συναντήσωμεν εὐχερῶς ἐπιλέκτους προσωπικότητας, αἵτινες, διὰ τῆς συνεχοῦς καὶ τῆς πλήρους ἀφοσιώσεως δράσεως αὐτῶν ὡς δικαστῶν ἀνηλίκων, θὰ ἀποβῶσιν, ἵνα ὁμιλήσωμεν ἀπὸ συμφώνου πρὸς τὸ Németh Péter (αὐτόθι σ. 4) οὐ μόνον «σωτῆρες τῆς νεότητος, ἀλλὰ καὶ φύλακες τῆς ἠθικῆς κληρονομίας τῶν τόπων των».

(2) Διαφέρουσα ἡ διάταξις τοῦ αὐστριακοῦ Jugendgerichtsgesetz ἔτους 1928 § 22, καθ' ἣν: «Ist ein Mædchen angeklagt, so soll dem Schœffengericht eine Frau angehœren». Ὡς πρὸς τὰ ἐν Ἀγγλίᾳ «John A. F. Watson. The Child and the Magistrate. London. 1950», σ. 39 ἑπ., «The court consists of the chairman and two other magistrates—preferably one of either sex».

Ἰδρβλ. νέον σύνταγμα Ἑλλάδος 1952 ἄ. 89 περίπτ. γ', καθ' ὃ: «Δύναται διὰ νόμου νὰ κανονισθῶσι τὰ τῶν εἰδικῶν δικαστηρίων ἀνηλίκων, ἐφ' ὧν ἐπιτρέπεται νὰ μὴ ἔχωσιν ἐφαρμογὴν αἱ διατάξεις τῆς α' παραγρ. τοῦ ἄρθρου 87 τοῦ συντάγματος». Ἡ α' παράγραφος τοῦ ἄρθρου 87 τοῦ συντάγματος ὁρίζει ὅτι «ἡ δικαιοσύνη ἀπονέμεται ὑπὸ δικαστῶν διοριζομένων ὑπὸ τοῦ βασιλέως, κατὰ νόμον ὁρίζοντα καὶ τὰ προσόντα αὐτῶν».

VI. Ἐκ τῆς θεμελιώδους σημασίας διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ ἔργου τῶν δικαστῶν ἀνηλίκων «ἀρχῆς τῆς ἐνιαίας διαχειρίσεως τῶν ὑποθέσεων τῶν ἀνηλίκων» ἀφορμώμενοι ἀγόμεθα καὶ εἰς ἑτέρας δύο διαπιστώσεις, ἤτοι : α') ἀπὸ μιᾶς ἀπόψεως εἰς τὴν κατάργησιν τῆς ἐφέσεως [1] προκειμένου περὶ τῶν ὑποθέσεων τῶν ἀνηλίκων καὶ β') ἀπὸ ἑτέρας εἰς τὴν ἀνάθεσιν εἰς τὸν αὐτὸν δικαστὴν ἀνηλίκων ἀφ' ἑνὸς τῶν καθηκόντων τῆς ἀνακρίσεως κατὰ τὴν φάσιν τῆς προδικασίας καὶ ἀφ' ἑτέρου τῆς ἐποπτείας τῆς ἐκτελέσεως τῶν διαφόρων (ἀναμορφωτικῶν, θεραπευτικῶν καὶ σωφρονιστικῶν) μέτρων κατ' ἀνηλίκων κατὰ τὴν φάσιν τῆς σωφρονιστικῆς διαδικασίας.

Εἰδικώτερον ἡ ἔφεσις οὐ μόνον βλάπτει διασπῶσα τὴν ρηθεῖσαν ἑνότητα ἐν τῷ ἔργῳ τῆς σωτηρίας τοῦ ἠθικῶς διαφθαρέντος ἢ κινδυνεύοντος ἀνηλίκου, ἀλλ' εἶναι καὶ περιττή, ἐφ' ὅσον οὕτως ἢ ἄλλως ὁ δικαστὴς ἀνηλίκων ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἐπανέρχηται ἐπὶ τῆς ἀποφάσεως αὐτοῦ καὶ νὰ τροποποιῇ αὐτὴν ἀναλόγως τῶν παρουσιαζομένων ἀναγκῶν [2]. Ἄλλως τε ἐπὶ τῶν δικῶν κατ' ἀνηλίκων δὲν ὑφίσταται ὁ φόβος δεινῶν συνεπειῶν διὰ πλάνην δικαστοῦ, ἐμφανιζομένου ὡς ἐκπροσώπου τῆς τυφλῆς δικαιοσύνης, ὅστις θὰ κρίνῃ ζῶντας καὶ νεκροὺς καὶ ὅστις θὰ διαβλέπῃ εἰς τὸν δικαζόμενον, πρόσωπον παθητικόν, ὅπερ πρέπει νὰ πληγῇ ἄνευ οἴκτου ὑπὸ τῆς ἀδυσωπήτου σκληρότητος τοῦ ἀπροσώπου νόμου. Ὅλως ἀντιθέτως ἐν τῇ κατ' ἀνηλίκων διαδικασίᾳ πρυτανεύει πνεῦμα φιλοστόργου ἀγάπης, ὁ δὲ δικαστὴς ἀνηλίκων διαπνέεται ὡς ἄλλος πατὴρ ὑπὸ πατρικοῦ ἄλγους διὰ προσφιλὲς τέκνον, περιπεσὸν εἰς κίνδυνον ἠθικῆς ἀπωλείας, ὅπερ πάσῃ θυσίᾳ ἐπιζητεῖ, ἵνα διασώσῃ.

VII. Χωροῦντες περαιτέρω ἐπὶ ἕτερα δικονομικὰ ζητήματα, κεκτημένα οὐσιώδη σημασίαν διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τῶν δικαστηρίων ἀνηλίκων παρ' ἡμῖν, ὑποστηρίζομεν ὅτι ἡ ἀρχὴ τοῦ ἐνιαίου τῆς διαχειρίσεως καὶ ἡ ἀνάγκη τῆς δημιουργίας οἰκογενειακῆς (πατρικῆς) ἀτμοσφαίρας ἐν ταῖς δίκαις ἀνηλίκων εἶναι ἀσυμβίβαστοι καὶ πρὸς τὸ πολυμελὲς τῶν δικαστηρίων ἀνηλίκων [3] καὶ πρὸς τὴν συμπαράστασιν ἐν ταῖς τοιαύταις δίκαις τὸ μὲν κατηγορούσης ἀρχῆς (εἰσαγγελέως) [4], τὸ δὲ πολιτικῆς ἀγωγῆς καὶ ὑπερασπίσεως.

---

(1) Ποινικὴ δικονομία 1950 ἄ. 7 § 3, ἄ. 113 § 1 ἐδ. γ', ἄ. 316, ἄ. 486, ἄ. 488, ἄ. 489, ἄ. 490.

(2) Κατὰ τὸν ποινικὸν κώδικα ἔτους 1950 ἄ. 124, τὸ δικαστήριον ἀνηλίκων δύναται κατὰ πάντα χρόνον νὰ ἀντικαταστήσῃ τὰ ληφθέντα ἀναμορφωτικὰ μέτρα, ἐὰν κρίνῃ τοῦτο ἀναγκαῖον, αἴρει δὲ ταῦτα, ἐὰν ἤδη ἐξεπλήρωσαν τὸν σκοπόν των. Τὸ αὐτὸ δύναται νὰ πράξῃ καὶ ὡς πρὸς τὰ θεραπευτικὰ μέτρα, μετὰ προηγουμένην γνωμοδότησιν ἐμπειρογνώμονος ἰατροῦ.

(3) Ποιν. δικονομία (1950) ἄ. 7 § 3. Ἐκ τοῦ συντάγματος ἄρθρου 89 περίπτ. γ', ἀναφερομένου εἰς τὸ ἄρθρον 95, προκύπτει ὅτι διὰ νόμου δύναται νὰ ὁρισθῇ ὅτι τὰ ὑπὸ τῶν ἀνηλίκων τελούμενα κακουργήματα ἐκδικάζονται ὑπὸ τῶν εἰδικῶν δικαστηρίων ἀνηλίκων καὶ οὐχὶ ὑπὸ τῶν ὁρκωτῶν δικαστηρίων.

(4) Ποιν. Δικονομία (1950) ἄ. 25.

VIII. Χάριν δὲ τῆς αὐτῆς οἰκογενειακῆς ἀτμοσφαίρας ὑποστηρίζομεν τὴν κατάργησιν τῆς δημοσιότητος τῶν δικῶν κατ' ἀνηλίκων, ἐφ' ὅσον ἤδη εὐτυχῶς ἐπετράπη ἡ τοιαύτη κατάργησις ὑπὸ τοῦ νέου συντάγματος [1] τῆς Ἑλλάδος, ὅπερ ἤρξατο ἰσχῦον ἀπὸ τῆς 1ης Ἰανουαρίου 1952.

IX. Ἀνάγκην ὁμοίως αἰσθανόμεθα, ὅπως ἐμπιστευθῶμεν φόβους δι' ἐνδεχομένην παταγώδη ἀποτυχίαν τῶν δικαστηρίων ἀνηλίκων, τῶν ἑδρευόντων ἐν μικραῖς πόλεσι καὶ ὧν ἡ δρᾶσις ἐπεκτείνεται ἐπὶ τοπικῶν διαμερισμάτων, κατῳκημένων ὑπὸ ἐλάσσονος πληθυσμοῦ κατοίκων. Εἰκάζομεν ἐπομένως ὡς μέγα τὸ ν' ἀπαιτήσωμεν, ὅπως περιορισθῇ ὁ ἀριθμὸς τῶν δικαστηρίων ἀνηλίκων μόνον ἐν ταῖς ἕδραις τῶν ἐφετείων, ἀντικαθισταμένης τῆς στενῆς πρωτοδικειακῆς διὰ τῆς εὐρυτέρας περιφερείας τῶν ἐφετείων. Τὸν περιορισμὸν οὐδαμῶς προτείνομεν διὰ λόγους οἰκονομιῶν, διότι δὲν δύνανται, καθ' ἡμᾶς κριτάς, νὰ χωρήσωσιν ἐπιφυλάξεις, ὁσάκις πρόκειται περὶ σωτηρίας καὶ προαγωγῆς τῆς νέας γενεᾶς. Ὁμοίως δὲν προτείνομεν κυρίως τὸν περιορισμόν, διότι τυχὸν θὰ κινδυνεύσωμεν νὰ συναντήσωμεν καὶ ἐν Ἑλλάδι τὸ ἐμποιοῦν ἐντύπωσιν φαινόμενον τῶν νήσων τῆς Ἀγγλίας [2], παρ' αἷς, λόγῳ τῆς πληθώρας τῶν λειτουργούντων δικαστηρίων ἀνηλίκων, (ἐν μόναις ταῖς διοικητικαῖς περιφερείαις τῆς Ἀγγλίας καὶ Οὐαλλίας λειτουργοῦσι περὶ τὰ 1.000 δικαστήρια ἀνηλίκων) οἱ δικασταὶ ἀνηλίκων, ὀρθῶς ἀσχολούμενοι μόνον εἰς δίκας ἀνηλίκων, μοιραίως ἀπὸ τῆς ἄλλης πλευρᾶς ἀργοῦσι, συνερχόμενοι εἰς συνεδριάσεις κατ' ἀραιὰ διαστήματα, καὶ τότε, ἵνα ἐκδικάσωσι μίαν μόνην ὑπόθεσιν καὶ ὡς ἐκ τούτου οὐδὲ καὶ πεῖραν δύνανται νὰ ἀποκτήσωσιν, ἐφ' ὅσον ὁ ἀριθμὸς τῶν εἰσαγομένων ὑποθέσεων τῶν ἀνηλίκων εἶναι ἐλάσσων. Ἀντιθέτως ὁ ἀποφασιστικὸς λόγος τῆς καθιερώσεως τῶν περιφερειῶν τῶν ἐφετείων, καθ' ἡμᾶς, ἔγκειται εἰς τὸ ὅτι δικαστήρια ἀνηλίκων, δρῶντα ἐν μικραῖς περιφερείαις, δὲν δύνανται νὰ πλαισιῶνται καὶ ἐπικουρῶνται ὑπὸ ἀρτίως συγκεκροτημένων ἐπιτελείων «δικαστηριακῆς βοηθείας». Ἄνευ ὅμως τούτων οὐχὶ ἁπλῶς προβληματική, ἀλλ' αὐτόχρημα ἀδύνατος καθίσταται ἡ ἐπιτυχία τοῦ ἔργου τῶν δικαστῶν ἀνηλίκων [3].

X. Τοιαῦται δ' «ὑπηρεσίαι δικαστηριακῆς βοηθείας» δέον νὰ

---

(1) Κατὰ τὸ σύνταγμα τῆς Ἑλλάδος ἔτους 1950 ἄ. 89 περίπτ. γ': «δύναται νὰ κανονισθῶσι τὰ τῶν εἰδικῶν δικαστηρίων ἀνηλίκων, ἐφ' ὧν ἐπιτρέπεται νὰ μὴ ἔχωσιν ἐφαρμογὴν αἱ διατάξεις τῶν ἄρθρων 92 καὶ 93 τοῦ συντάγματος».

Κατὰ τὸ ἄ. 92: «αἱ συνεδριάσεις τῶν δικαστηρίων εἶναι δημόσιαι, ἐκτὸς ἂν ἡ δημοσιότης ἤθελεν εἰσθαι ἐπιβλαβὴς εἰς τὰ χρηστὰ ἤθη ἢ τὴν κοινὴν εὐταξίαν, ἀλλὰ τότε τὰ δικαστήρια ὀφείλουσι νὰ ἐκδίδωσι περὶ τούτου ἀπόφασιν».

Κατὰ τὸ ἄ. 93 «πᾶσα ἀπόφασις (δικαστηρίου) πρέπει νὰ εἶναι εἰδικῶς ἠτιολογημένη καὶ νὰ ἀπαγγέληται ἐν δημοσίᾳ συνεδριάσει».

(2) «John A. J. Watson. The Child and the Magistrate. London. 1950» σ. 40.

(3) Πρβλ. καὶ «Németh Péter. Αὐτόθι» σ. 19.

ὀργανωθῶσι κατὰ τρόπον ἄρτιον καὶ συστηματικὸν ἐν τῇ ἐφετειακῇ ἕδρᾳ παντὸς δικαστηρίου ἀνηλίκων, διακλαδούμεναι διὰ τοπικῶν ἐκπροσωπειῶν μέχρι τῆς ἀπωτάτης γωνίας τῆς περιφερείας τοῦ ἐφετείου. Τοιουτοτρόπως ἡ στοργικὴ χεὶρ τῆς μητρὸς πατρίδος θὰ ἐπεκτείνῃ τὴν εὐεργετικὴν ὑπὲρ τῶν ἠθικῶς ταλαιπωρημένων τέκνων αὐτῆς ἑλληνοπαίδων μέριμναν καὶ πρόνοιαν μέχρι καὶ τῶν συνήθως ἐγκαταλελειμμένων ἑλληνικῶν χωρίων. Δικαιούμεθα δὲ νὰ βασιζώμεθα ἐπὶ ἀρτίας συγκροτήσεως «ὑπηρεσιῶν δικαστηριακῆς βοηθείας» ἐν ταῖς ἕδραις τῶν ἐφετείων. Ἐπὶ τούτοις συνιστῶμεν, ἵνα αἱ ἐν λόγῳ ὑπηρεσίαι καρποφορῶσιν εἰς ἔργα ἀγαθά, ὀργάνωσιν παρ' αὐταῖς σώματος εἰδικῶν ἐπιμελητῶν ἀνηλίκων (ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν ὑπαλλήλων καὶ ἐθελοντῶν), σώματος εἰδικῆς ἀστυνομίας ἀνηλίκων (παιδονομίας) (ἀνδρικῆς καὶ γυναικείας), σταθμῶν πρώτων κοινωνικῶν βοηθειῶν εἰς ἀνηλίκους, σταθμῶν φιλοξένου στέγης νέων καὶ νεανίδων, ἰδιαίτατα δὲ καὶ «κέντρου ψυχολογικῆς παρατηρήσεως ἀνηλίκων», πλαισιωμένου ὑπὸ ἐπιλέκτου ἐπιτελείου ἐξ ὑπαλλήλων ἐπιστημόνων ἰατρῶν διαφόρων εἰδικοτήτων, εἰδικῶν ψυχολόγων καὶ εἰδικῶν ψυχιάτρων ἀνηλίκων, ὡς καὶ τέλος παιδαγωγῶν.

XI. Συνετὴν ὁμοίως προσοχὴν ὀφείλομεν νὰ καταβάλωμεν καὶ διὰ τὴν ἐξασφάλισιν ἀρτίας εἰδικῆς ἐκπαιδεύσεως τόσον διὰ τοὺς δικαστὰς ἀνηλίκων, ὅσον καὶ διὰ πάντας ἐκείνους τοὺς ἐπιστήμονας, οἵτινες θὰ ὦσι τεταγμένοι ὑπὸ τῆς πολιτείας, ὅπως ἐνεργῶσιν ὑπὲρ τῆς νεότητος ὑφ' οἱανδήποτε ἰδιότητα, φέρ' εἰπεῖν ὡς ἐπιμεληταὶ ἀνηλίκων, ἀστυνόμοι ἀνηλίκων, σωφρονιστικοὶ ὑπάλληλοι ἀνηλίκων κ.ο.κ. Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης ἱστάμεθα διστακτικοὶ μὲν ἔναντι τῆς ἀποτελεσματικότητος τῆς ἐκφρασθείσης αἰσιοδόξου ἀντιλήψεως, καθ' ἣν ἡ εἰδίκευσις θὰ ἐπιτευχθῇ αὐτομάτως διὰ τῆς κατ' ἰδίαν μελέτης τῶν εἰς τὰς ἄνω θέσεις διορισθησομένων, ἀντιθέτως δὲ προτείνομεν μέτρα πλέον θετικά, κατὰ τὴν ἡμετέραν ἀντίληψιν, ὡς τὴν καθιέρωσιν εἰδικῶν ὑποτροφιῶν, διοργάνωσιν εἰδικῶν κρατικῶν φροντιστηρίων, τὴν ἵδρυσιν εἰδικῶν ἑδρῶν πανεπιστημιακῆς διδασκαλίας, τὴν ἔκδοσιν σειρᾶς εἰδικῶν συγγραφῶν, ὡς καὶ εἰδικοῦ ἐπιστημονικοῦ περιοδικοῦ. Ὁπωσοῦν ὡς ριζικὴν καὶ συστηματικὴν λύσιν θεωροῦμεν τὴν ταχεῖαν ἐπιψήφισιν ὑποβληθέντος πρὸς τὸ ὑπουργεῖον ἐπὶ τῶν θρησκευμάτων καὶ παιδείας ὑπὸ τῆς συγκλήτου τῆς Παντείου ἀνωτάτης σχολῆς πολιτικῶν ἐπιστημῶν σχεδίου νόμου, δι' οὗ ἱδρύεται παρ' αὐτῇ εἰδικὸν τρίτον τμῆμα ἀνωτάτης ἐκπαιδεύσεως παρὰ τὸ ὑφιστάμενον πολιτικὸν καὶ τὸ ἐν τῷ γίγνεσθαι δημοσιογραφικόν, ἤτοι «τμῆμα παιδολογίας, κοινωνικῆς προνοίας καὶ σωφρονιστικῆς» [1].

---

(1) Τὸ ἐν λόγῳ σχέδιον συνταχθὲν ὑφ' ἡμῶν ἔχει ὡς ἀκολούθως :

Ἄρθρον 1ον

Ἵδρυσις τμήματος κοινωνικῆς προνοίας, παιδολογίας καὶ σωφρονιστικῆς

1. Ἱδρύεται παρὰ τῇ «Παντείῳ Ἀνωτάτῃ Σχολῇ Πολιτικῶν Ἐπιστημῶν» τμῆμα

XII. Τελευτῶντες ὀφείλομεν νὰ ἀναγνωρίσωμεν, χάριν συντονισμοῦ τῶν κρατικῶν ἐνεργειῶν ἐπὶ τῷ σκοπῷ τῆς διοργανώσεως ἀρτίου συστήματος δικαστηρίων ἀνηλίκων καὶ ἐξασφαλίσεως τῆς καλῆς λειτουργίας αὐτῶν, τὴν πρὸ

κοινωνικῆς προνοίας, παιδολογίας καὶ σωφρονιστικῆς.

2. Σκοπὸς τοῦ τμήματος τούτου εἶναι ἡ κατάρτισις εἰδικῶν ἐπιστημόνων ἐν τῇ ἀσκήσει τῆς κοινωνικῆς προνοίας, τῆς προνοίας ὑπὲρ τῶν παίδων καὶ ἐφήβων καὶ τέλος τῆς σωφρονιστικῆς προνοίας.

«Ἄρθρον 2ον

Μαθήματα κοινωνικῆς προνοίας κλπ.

1. Ἡ διδασκαλία τοῦ τμήματος εἶναι τριετής.

2. Τὰ διδασκόμενα καὶ ἐξεταζόμενα μαθήματα τοῦ α' ἔτους εἶναι τὰ ἀκόλουθα :

α') Γενικὴ θεωρία τοῦ δικαίου (3 ὧραι).
β') Συνταγματικὸν δίκαιον καὶ συνταγματικὴ ἱστορία (3 ὧραι).
γ') Διοικητικὸν δίκαιον (3 ὧραι).
δ') Γενικαὶ ἀρχαὶ κοινωνιολογίας (3 ὧραι).
ε') Γενικὴ ψυχολογία (3 ὧραι).
στ') Γενικαὶ ἀρχαὶ σωματολογίας (3 ὧραι).
ζ') Ἠθικὴ (2 ὧραι).
η') Κοινωνικὴ βιολογία (3 ὧραι).
θ') Εἰσαγωγὴ εἰς τὰς πνευματικὰς ἐπιστήμας (3 ὧραι).
ι') Κοινωνικὴ πολιτικὴ (2 ὧραι).
ια') Σωματοπαθολογία (2 ὧραι).

3. Τὰ διδασκόμενα καὶ ἐξεταζόμενα μαθήματα τοῦ β' ἔτους εἶναι τὰ ἀκόλουθα :

α') Ποινικὸν δίκαιον. Γενικὸν μέρος (5 ὧραι).
β') Ποινικὴ δικονομία (4 ὧραι).
γ') Σωφρονιστικὸν δίκαιον (3 ὧραι).
δ') Ψυχιατρικὴ (3 ὧραι).
ε') Σωματοπαθολογία (2 ὧραι).
στ') Ὑγιεινὴ (2 ὧραι).
ζ') Ἀτομικὴ ψυχολογία (2 ὧραι).
η') Ἐργατικὸν δίκαιον (2 ὧραι).
θ') Κοινωνικὴ πολιτικὴ (2 ὧραι).
ι') Ἱστορία κοινωνικῆς προνοίας (2 ὧραι).
ια') Ὀργάνωσις δημοσίας κοινωνικῆς προνοίας (γενικὴ) (3 ὧραι).

4. Τὰ διδασκόμενα καὶ ἐξεταζόμενα μαθήματα τοῦ γ' ἔτους εἶναι τὰ ἀκόλουθα :

α') Ὀργάνωσις δημοσίας κοινωνικῆς προνοίας (εἰδικὰ θέματα) (1 ὥρα).
β') Ἰδιωτικὴ κοινωνικὴ πρόνοια (1 ὥρα).
γ') Διεθνὴς κοινωνικὴ πρόνοια (1 ὥρα).
δ') Ἐκκλησιαστικὴ κοινωνικὴ πρόνοια (1 ὥρα).
ε') Ποινικὸν δίκαιον, εἰδικὸν μέρος (2 ὧραι).
στ') Γενικὸν δίκαιον ἀνηλίκων (δημόσιον, ἐργατικόν, οἰκογενειακὸν) (4 ὧραι).
ζ') Ποινικὸν δίκαιον, ποινικὴ δικονομία καὶ ἐκτελεστικὸν ποινικὸν δίκαιον ἀνηλίκων (3 ὧραι).
η') Ψυχολογία τῆς παιδικῆς καὶ ἐφηβικῆς ἡλικίας, σωματολογία καὶ σωματοπαθο-

παντὸς ἑτέρου ἀνάγκην καὶ τῆς ἱδρύσεως παρὰ τῷ ὑπουργείῳ ἐπὶ τῆς δικαιοσύνης εἰδικῆς σχετικῆς ὑπηρεσίας, φέρ' εἰπεῖν «εἰδικοῦ ἐπιστημονικοῦ ἀνωτάτου συμβουλίου δικαστηρίων ἀνηλίκων». Τοῦτο ὅμως πρέπει νὰ ἀπαρτισθῇ οὐχὶ πρὸς ἁπλῆν ἱκανοποίησιν προσωπικῶν φιλοδοξιῶν ἢ βάσει κομματικῶν κριτηρίων, ἀλλ' ἐξ εἰδικῶν ἐπιστημόνων ἐν ὄψει ἑτέρων αὐστηρῶν ἀντικειμενικῶν βάσεων. Οὕτω φέρ' εἰπεῖν μετὰ θάρρους, ἀλλὰ καὶ μετὰ λόγου θὰ ἔδει νὰ ἀποκλεισθῶσιν ἐπιστήμονες ἀρτίως μὲν θεωρητικῶς μεμορφωμένοι πλὴν ἀρτηριοσκληρωτικῶν ἀντιλήψεων ἢ ἐκ φύσεως δειλοὶ περὶ τὰς εὐθύνας καὶ διστακτικοὶ ἢ τυχὸν θεωρητικῶς ἔγκλειστοι, ἤτοι περιοριζόμενοι μόνον εἰς θεωρητικὰς ἐρεύνας τῶν ἐπιστημονικῶν προβλημάτων, ἀλλὰ κοινω-

---

λογία τοῦ παιδὸς (5 ὧραι).

θ') Ἐγκληματολογία, ἀνακριτικὴ καὶ σωφρονιστικὴ (5 ὧραι).

ι') Παιδαγωγικὴ (4 ὧραι).

ια') Θεραπευτικὴ παιδαγωγικὴ (2 ὧραι).

ιβ') Νομοθεσία περὶ παιδείας καὶ κοινωνικῆς προνοίας ἀνηλίκων (1 ὥρα).

Ἄρθρον 3ον

Ἐπιστημονικοὶ συνεργάται τοῦ Τμήματος κοινωνικῆς προνοίας κλπ.

1. Οἱ ἐπιστημονικοὶ συνεργάται ὁρίζονται δι' ἀποφάσεως τῆς γενικῆς συνελεύσεως τῶν καθηγητῶν τοῦ τε πολιτικοῦ καὶ τοῦ δημοσιογραφικοῦ τμήματος ἐπὶ θητείᾳ ἑνὸς ἢ τριῶν ἐτῶν, ἥτις δύναται νὰ ἀνανεῶται.

2. Οὗτοι ἐκλέγονται μεταξὺ τῶν διατελούντων ἢ διατελεσάντων καθηγητῶν ἢ ὑφηγητῶν τῆς Πανteίου ἢ ἑτέρας ἰσοτίμου ἡμεδαπῆς ἢ ἀλλοδαπῆς ἀνωτάτης σχολῆς.

3. Οἱ ἐπιστημονικοὶ συνεργάται ἀναλαμβάνουσι τὴν διδασκαλίαν καὶ τὴν ἐξέτασιν ἐν τῷ τμήματι ἄνευ ἀμοιβῆς. Οὗτοι δικαιοῦνται νὰ λάβωσιν ἀποζημίωσιν μόνον δι' ὁδοιπορικὰς δαπάνας.

4. Εἷς ἐκ τῶν συγκλητικῶν ὁρίζεται ὑπὸ τῆς συγκλήτου ὡς κοσμήτωρ τοῦ ἐν λόγῳ Τμήματος.

Ἄρθρον 4ον

Διδασκόμενοι

1. Ὡς φοιτηταὶ ἐγγράφονται ἀπόφοιτοι γυμνασίου ἢ ἰσοτίμου μέσης σχολῆς κατόπιν εἰσιτηρίου διαγωνισμοῦ ἀναλόγου πρὸς τὰ ἐπὶ τοῦ πολιτικοῦ τμήματος.

2. Τὰ ἐτήσια δίδακτρα, ἐξέταστρα καὶ λοιπὰ τέλη τῶν φοιτητῶν καθορίζονται οἷα καὶ ἐπὶ τῶν φοιτητῶν τοῦ πολιτικοῦ τμήματος.

3. Ἕκαστος φοιτητὴς τοῦ πολιτικοῦ καὶ τοῦ δημοσιογραφικοῦ τμήματος καταβάλλει κατ' ἔτος ὡς ποσοστὸν διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τῶν δαπανῶν τοῦ τμήματος κοινωνικῆς προνοίας κλπ. τὸ 1/10 τῶν ἑκάστοτε καταβαλλομένων ἐτησίων διδάκτρων.

4. Κατὰ τὰ λοιπὰ ἰσχύουσιν ἀναλόγως τὰ διὰ τοὺς λοιποὺς φοιτητὰς τῆς σχολῆς ὁριζόμενα.

Ἄρθρον 5ον

Ἐξετάσεις τοῦ τμήματος κοινωνικῆς προνοίας κλπ.

1. Πρὸς προαγωγὴν ἀπὸ τοῦ πρώτου εἰς τὸ δεύτερον καὶ ἀπὸ τοῦ δευτέρου εἰς τὸ γ' ἔτος διενεργοῦνται τμηματικαὶ ἐξετάσεις.

2. Μετὰ τὸ πέρας τῆς τριετίας διενεργοῦνται διπλωματικαὶ ἐξετάσεις. Αὗται συνί-

νικῶς ἀδρανεῖς. Πεποίθαμεν ὅτι μόνη ἡ ἐπιλογὴ εἰδικῶν ἐπιστημόνων κύρους καὶ κοινωνικῆς δράσεως, ἐμπνεομένων ὑπὸ τῆς φλογὸς τῆς δημιουργίας, ὑπὸ τῆς ἀριστοτελείου ἐντελεχείας, εἶναι ἱκανὴ νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ νέου θεσμοῦ τῶν δικαστηρίων ἀνηλίκων.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Δὲν εἶναι ὅμως ἐπαρκεῖς μόνον οἱ ὡραῖοι λόγοι διὰ τὴν ἐπιτυχίαν. Διότι βεβαίως μόνον ἐργαζόμενοι, καὶ οὐχὶ ἁπλῶς εὐχόμενοι, δυνάμεθα νὰ ἐξασφαλίσωμεν τὴν ἐπιτυχίαν τῆς διασώσεως τῆς ἑλληνικῆς νεότητος, ἀπὸ τῆς ἠθικῆς ταλαιπωρίας. Ἀληθῶς καθ' ἑαυτὴν ἡ εὐχὴ συνιστᾷ ἁπλῆν ρητὴν ἐκζήτησιν θαύματος. Ἂς ἀνυψωθῶσιν οἱ ἁρμόδιοι ἐν τῇ πολιτείᾳ εἰς τὴν ἀξίαν ἐργατῶν. Εἶναι ὡραῖον τὸ θέαμα ἑλληνικοῦ κράτους, συναισθανομένου τὸ καθῆκον του ἔναντι τῶν κινδυνευόντων ἑλληνοπαίδων καὶ ἐκπληροῦντος αὐτὸ ἀξίως μετ' ἐπιμονῆς, καρτερίας καὶ ἀρετῆς.

Ἐξ ἑτέρου κόπτοντες τυχὸν καὶ σχίζοντες τὰ ἱμάτια ἡμῶν διὰ τὴν διαφθορὰν τῶν χαρακτήρων τῶν ἀνθρώπων τοῦ αἰῶνος ἡμῶν, πλὴν μὴ ἐργαζό-

---

σταναι εἰς ἐξετάσεις εἰς τὰ μαθήματα τοῦ γ' ἔτους. Τῶν διπλωματικῶν ἐξετάσεων προηγοῦνται προκριματικαὶ ἐξετάσεις γραπταὶ εἰς τὰ μαθήματα :

α') Ὀργάνωσις δημοσίας κοινωνικῆς προνοίας, β') σωφρονιστική, γ') γενικὸν δίκαιον ἀνηλίκων.

3. Κατὰ τὰ λοιπὰ ἰσχύουσιν ἀναλόγως τὰ ἐπὶ τῶν ἐξετάσεων τοῦ πολιτικοῦ τήματος ἰσχύοντα.

4. Ὁμοίως κατὰ τὰ λοιπὰ ἰσχύουσιν ἀναλόγως τὰ περὶ διδακτορικῶν ἐξετάσεων.

Ἄρθρον 6ον

Προσωπικὸν τοῦ τμήματος κοινωνικῆς προνοίας κλπ.

1. Χρέη διοικητικοῦ καὶ ὑπηρετικοῦ προσωπικοῦ ἀσκοῦσιν οἱ ἐν τῇ σχολῇ ὑπηρετοῦντες.

2. Εἰς αὐτοὺς χορηγεῖται εἰδικὴ ἀποζημίωσις δι' ὁδοιπορικὰ ἔξοδα.

Ἄρθρον 7ον

Σφραγίς

Τὸ τμῆμα «κοινωνικῆς προνοίας, παιδολογίας καὶ σωφρονιστικῆς» ἔχει ἰδίαν μεγάλην καὶ μικρὰν σφραγῖδα μὲ ἔμβλημα τοὺς τρεῖς Ἱεράρχας.

Ἄρθρον 8ον

Γενικὴ διάταξις περὶ τμήματος κοινωνικῆς προνοίας κλπ.

1. Διὰ διατάγματος, ἐφ' ἅπαξ ἐκδοθησομένου ὑπὸ τοῦ ὑπουργοῦ ἐπὶ τῶν θρησκευμάτων καὶ τῆς ἐθνικῆς παιδείας, μετὰ σύμφωνον γνώμην τῆς συγκλήτου, καθορίζονται αἱ λεπτομέρειαι περὶ τῆς λειτουργίας τοῦ τμήματος κοινωνικῆς προνοίας κλπ.

2. Τὸ πτυχίον τοῦ ἐν λόγῳ τμήματος εἶναι ἰσότιμον, πρὸς τὸ τῶν πολιτικῶν ἐπιστημῶν. Οἱ πτυχιοῦχοι τοῦ ἐν λόγῳ τμήματος προτιμῶνται ἐν ταῖς θέσεσι τῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ ὑπουργείου προνοίας, ὡς καὶ τῶν πάσης φύσεως σωφρονιστικῶν ἢ ἀναμορφωτικῶν ἢ ἄλλων ἱδρυμάτων ἢ σχετικῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ ὑπουργείου ἐπὶ τῆς δικαιοσύνης».

μενοι θετικῶς, δὲν διασώζομεν τοὺς νέους ἀπὸ τοῦ ἠθικοῦ θανάτου, ἀλλ' ἁπλῶς μεταβαλλόμεθα εἰς ἐκπροσώπους κομπαζούσης ἀρετῆς καὶ ἱκανότητος ὑποκριτικῆς καὶ ἀναισχύντου καὶ ἐπιδεικτιώσης.

Βεβαίως αἱ τὴν σήμερον συνεχῶς προβαλλόμεναι δικαιολογίαι περὶ οἰκονομικῶν δυσχερειῶν διὰ τὴν πραγμάτωσιν τῆς ὁλοκληρώσεως συγκεκροτημένου ἔργου ἠθικῆς προστασίας τῶν νέων ἑλλήνων δὲν εἶναι παραθεωρητέαι. Ἀλλ' ἀντὶ τῆς διὰ παραπομπῆς εἰς τὰ οἰκονομικὰ ἢ καὶ ἕτερα κωλύματα ὑπεκφυγῆς τῆς εὐθύνης ἐνδείκνυται ὁ ὑπὸ πνεύματος αὐταπαρνήσεως ἐμπνεόμενος ἀκάματος ἀγὼν χάριν τῆς νίκης. Ἡ ἐπιτυχία δὲν κτᾶται ἐν ἀνέσει, ἀλλὰ διὰ τραχείας πάλης. Ἄλλως τε ἡ ὕπαρξις δεινῶν ἀντιξοοτήτων ἐπιβάλλει ἐπιτακτικώτερον καὶ τὸ καθῆκον πρὸς ἀκμαιοτέραν ἀντίστασιν καὶ σκληροτέραν ἀντίδρασιν.

Οὐχ' ἧττον ἀπὸ ἑτέρας πλευρᾶς ρητέον ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἀναμένωνται καὶ τὰ πάντα ἐκ μέρους τοῦ κράτους. Ἀντιθέτως καὶ ἐν προκειμένῳ ἀντὶ τῆς διὰ παραπομπῆς εἰς τὴν κρατικὴν πρωτοβουλίαν ὑπεκφυγῆς τῆς ἰδίας εὐθύνης, ὀφείλομεν πάντες οἱ ἕλληνες καὶ ὡς ἄτομα νὰ συνεργήσωμεν, ἔργῳ καὶ οὐχὶ λόγῳ, αὐτοθυσιαζόμενοι ὑπὲρ τῆς προσφιλοῦς ἑλληνικῆς πατρίδος καὶ ἐν τῷ πεδίῳ τῆς ἠθικῆς ἀνοικοδομήσεως.